

KVINNESAKSNYTT

2015 – 66. årgang

INNHOOLD

Leder

- 2015 – nok et aktivt år for Norsk Kvinnesaksforening ved Margunn Bjørnholt 2

Dagens fokus

- Aleneforeldre dømt til fattigdom? Samarbeidsmøte med Oslo Kvinnesaksforening 19.01.15 3
- Stem kvinner inn Folder til kommunevalget 2015 4
- Kvinner i næringslivet Hvor er det blitt av alle kvinnene? Samarbeidsmøte med tankesmien Agenda 5
- Skjønnhetstyranniet og den nye feminismen ved Marta Breen 5
- Banebrytende arbeid for mor og barn Katti Anker Møller-seminar 6
- De Castbergske barnelover 1915-2015 Stortingsseminar etter initiativ fra NKF 7
- Holdninger til barnets beste i 2015 ved Karin Bruzelius 8

Organisasjon

- Norsk Kvinnesaksforening (NKF):
  - Arbeidsutvalg 2015 11
  - Landsstyre 2015 11
  - Landsstyremøte 09.05.2015. Tema: Økonomi er kvinnesak ved Margunn Bjørnholt 11
- Korte årsrapporter ved lokallagene:
  - Bergen Kvinnesaksforening 13
  - Drammen Kvinnesaksforening 15
  - Oslo Kvinnesaksforening 16
- Kvinnesak i andre medier 17
- Norges Kvinnelobby. Forkortet årsrapport 18

Internasjonalt

- International Alliance of Women (IAW) 19 Nordisk samarbeidsprosjekt om kvinners økonomiske medborgerskap. NIKK-prosjekt (Nordisk institutt for kunnskap om kjønn) Norsk Kvinnesaksforening sto for to arrangementer i prosjektet:
  1. Kvinner og økonomi: Den økonomiske situasjon for enslige forsørgere

- Samarbeidsmøte med Oslo Kvinnesaksforening. Danmark og Sverige hadde tilsvarende arrangementer. 19
- 2. Kvinner i næringslivet Samarbeidsmøte med tankesmien Agenda 25.08.15 19
  - FNs kvinnekommisjons (Commission on the Status of Women) arbeidsmetoder Av Joanna Manganara, president i IAW 19
  - Møte i FNs kvinnekommisjon 2015 9.–20.03.15. Norsk Kvinnesaksforening var medarrangør på tre møter:
    1. Feministisk økonomi i regi av IAW 20
    2. Maktens kvinner ved Torild Skard i regi av IAW 20
    3. Kvinneorganisasjonenes rolle i regi av Norges Kvinnelobby. 20

Uttalelser

- Familiepolitikken må fremme likestilling og sikre barns velferd 21
- Advarer mot å tillate surrogati 22
- Kvinne- og barnefientlige endringer av barneloven 23
- Krafttak for å hindre flere seksualovergrep 25
- Nei til fem års regelen 26
- Investeringsavtaler: Mer åpenhet og bedre utredning 29
- Advarer mot endringer i barneloven 31
- Kommentarer til regjeringens likestillingsmelding 34
- Nei til forslag om å oppheve tidsfristene for farskapsak 37

2015 – nok et aktivt år for Norsk Kvinnesaksforening

Norsk Kvinnesaksforening (NKF) kan se tilbake på 2015 som nok et år der vår aktivitet langt oversteg de ressurser vi har til rådighet. I en tid med en rekke tilbakeslag for kvinners rettigheter har vi i tillegg til egne arrangementer og prosjekter også uttalt oss som høringsinstans og på eget initiativ i en rekke saker.

Et av årets høydepunkter har vært det nordiske prosjektet om kvinner og økonomi, som vi fikk støtte til fra Nordisk Institutt for Kunnskap om Kjønn (NIKK) sammen med våre nordiske søsterorganisasjoner i International Alliance of Women. Vår del av prosjektet besto i et møte om aleneforeldres levekår på Litteraturhuset i Oslo i januar, og ble gjennomført i samarbeid med Oslo Kvinnesaksforening, samt et fellesarrangement med tankesmien Agenda om kvinner og ledelse i næringslivet i august. At morssak og barnesak er kvinnesak er i år igjen blitt særlig aktuelt med en rekke endringer i støtten til aleneforeldre, av barneloven og i ordninger omkring bosted og samvær. Parallelt med engasjement i aktuelle saker, ønsket vi også å sette dette i perspektiv ved å feire Katti Anker Møller og hundreårsjubileet for de Castbergske barnelover, som Katti Anker Møller medvirket til sammen med sin svoger Johan Castberg. Seminaret om Katti Anker Møller ble arrangert av NKF på Litteraturhuset i Fredrikstad i oktober og seminaret om de Castbergske barnelover ble arrangert av Stortinget på NKFs initiativ i november 2015. De to seminarene satte familielovgivning, kvinners og barns rettigheter og likestilling i et både historisk og internasjonalt perspektiv. NKF var også medarrangør sammen med Oslo Kvinnesaksforening av et møte om skjønnhetstyranniet på Litteraturhuset i Oslo.

Videre har vi bidratt med et stort antall uttalelser og kan også notere oss med et visst gjennomslag. Forslag om delt bosted for barn som ble sendt på høring var modifisert i forhold til de tidligste signalene som NKF reagerte på. Vi har ellers uttalt oss i en rekke saker, som spenner fra flere endringer i familie- og barnelov til internasjonale handelsavtaler.

Vi kan glede oss over stor aktivitet i lokallagene i Oslo, Bergen og Drammen, og i Drammen og Bergen opplever NKF også medlems-

vekst. Både Oslo Kvinnesaksforening og Bergen Kvinnesaksforening har i tillegg til stor aktivitet lokalt også bidratt til høringsuttalelser.

I mars 2015 lanserte vi et nytt tidsskrift på nett, *feministen.no*. Ved årets slutt kan vi glede oss over betydelig aktivitet og lesertall, takket være Gunhild Maria Hugdal som har trådt inn som medredaktør og gjort en stor innsats med å rekruttere skribenter i høst.

Norsk Kvinnesaksforening tok i 2014, sammen med en rekke andre kvinneorganisasjoner, initiativet til å etablere Norges Kvinnelobby. Gjennom Norges Kvinnelobby har vi i 2015 blant annet deltatt med eget arrangement om kvinneorganisasjonenes rolle i demokratiet i forbindelse med møtet i FNs kvinnekommisjon i New York i mars 2015, deltatt på møter og i lobbyvirksomhet overfor politikere og beslutningstakere, og søkt om midler til å koordinere en egen skyggerapport fra sivilsamfunnet til Norges rapport til FNs kvinnekommisjonskomité.

Gjennom International Alliance of Women (IAW) hadde vi ansvar for to arrangementer i forbindelse med FNs kvinnekommisjon i New York, ett om feminitisk økonomi, og ett om maktens kvinner, av og med Torild Skard.

Ved årsskiftet engasjerer vi oss mot en svekking av kvinners diskrimineringsvern i forslag til ny felles antidiskrimineringslov.

Alt i alt har det vært et produktivt og travelt år, selv om ressurs-situasjonen er blitt stadig dårligere, med krympende bevilgninger til likestilling generelt, inkludert organisasjoner som NKF, og med fortsatt null i støtte til Norges Kvinnelobby som dermed må driftes av medlemsorganisasjonene med knappe ressurser i tillegg til egen aktivitet.

Med feministisk hilsen og ønske om et godt nytt år der vi ønsker oss mange nye medlemmer og flere hoder og hender.

Margunn Bjørnbolt
leder i Norsk Kvinnesaksforening

Aleneforeldre: Dømt til fattigdom?

Kutt i støtten til aleneforeldre

Like før jul sendte Arbeids- og sosialdepartementet ut til høring en rekke forslag til endringer i folketrygdlovens bestemmelser om overgangsstønning til enslige forsørgere. Blant annet skal ingen kunne få overgangsstønning i mer enn ett år, mot nå tre år. Retten til overgangsstønning opphører når barnet fyller seks år, mot nå åtte. Videre vil retten til stønning under utdanning bli vesentlig innskrenket.

Virkningene på aleneforeldres økonomi og på barnas velferd er ikke utredet i forbindelse med disse forslagene. Etter NKF's mening er dette et brudd på Norges forpliktelse til alltid å vektlegge barns beste ved all utforming av politikk, og plikten til å utrede konsekvenser for kvinner og likestilling i slike sammenhenger.

Møte 19.01.15

Norsk Kvinnesaksforening og andre kvinneorganisasjoner har reagert på dette med høringsinnspill. Vi inviterte videre til et møte i Litteraturhuset i Oslo 19 januar for å belyse saken.

Innledere var seniorforsker Anne Skevik Grødem fra Institutt for samfunnsforskning og generalsekretær Stig Rusten fra Aleneforeldreforeningen.

Anne Skevik Grødem pekte på urovekkende trender for aleneforeldre og barnefattigdom. Blant annet er en økende andel av aleneforeldre med minoritetsbakgrunn avhengig av sosialhjelp.

Anne Skevik Grødem, forsker 1, Institutt for samfunnsforskning

Stig Rusten advarte mot nye anslag mot aleneforeldre. Mye tyder på at regjeringen planlegger å hente frem igjen forslaget om flytteforbud for bostedsforeldre, som i sin tid ble foreslått av barnelovutvalget, men som ble avverget. Et flytteforbud vil fortsatt i hovedsak ramme mødre som ikke vil kunne flytte uten samtykke fra barnefar. Det er et alvorlig inngrep i den personlige friheten til å bosette seg, ta utdanning og jobb og til å reetablere seg etter samlivsbrudd, som ensidig vil ramme den som barna bor hos, det vil si oftest kvinner, og dermed brudd på kvinners menneskerettigheter.

Et annet forslag man må være på vakt overfor er delt bosted for barna som hovedregel ved samlivsbrudd. Delt bosted passer dårlig der foreldrene er i konflikt, der det har vært vold og der foreldre bor langt fra hverandre og ikke samarbeider. Det å påføre alle barn delt bosted bryter med hensynet til barnets beste. Delt bosted synes også å ha negative konsekvenser for kvinners økonomi, ifølge en rapport fra ISF og NIBR.

Møtet var del av et nordisk samarbeidsprosjekt finansiert av Nordisk institutt for kunnskap om kjønn (NIKK). Se nærmere beskrivelse på side 19, under Nordisk samarbeid.

Stig Rusten, generalsekretær Aleneforeldreforeningen

STEM KVINNER INN

KOMMUNEVALGET 2015

HUSK VALGET!
Du kan forhåndsstemme hvor som helst i landet fra 1. juli til og med 11. september. Valgdagen er i år mandag 14. september. I noen kommuner er det også valg søndag 13. september.

Utgitt av Norsk Kvinnesaksforening og MIRA-senteret

MIRA
RESSURSSENTER FOR KVINNER MED MINORITETSBAGGRUNN

MIRA-Senteret
www.mirasenteret.no

NORSK KVINNESAKSFORENING
131 år

Norsk Kvinnesaksforening
www.kvinnesak.no

STEM PÅ KVINNER!

105 ÅR
MED ALLMENN KOMMUNAL STEMME RETT FOR KVINNER

FLER KVINNER I POLITIKEN!
JADÅ ... SÅ GÄRNA –
BARA INTE MIN FRU!!

KOMMUNEVALGET 2015

STEM KVINNER INN i kommunestyre og fylkesting GI DEM KRYSS PÅ LISTA

Endrer vi ikke på stemmeseddelen, er sannsynligheten stor for at det blir færre – ikke flere – kvinner i kommunestyrene og fylkestingene ved valget i 2015.

Nå er det 38 prosent kvinner i kommunestyrene og 45 prosent i fylkestingene. Dette er mer enn før, men det er et godt stykke igjen til 50 prosent – og hvorfor skulle ikke kvinner ha mer enn 50 prosent, slik menn har hatt i alle år? Skal vi øke antall kvinner, må velgerne krysse kvinner inn.

Navnene på stemmeseddelen er bestemt av parti eller gruppen som står bak stemmeseddelen.

Men du kan påvirke utfallet av valget!

Valget av stemmesedel avgjør hvilket parti eller gruppe du stemmer på. Men du kan **endre på stemmeseddelen for å påvirke HVEM** som blir valgt. Det er ikke tillatt til å stryke navn på stemmeseddelen, men du kan sette kryss, og ved kommunevalget kan du også skrive nye navn på stemmeseddelen. Selv om du gjør feil, blir stemmeseddelen ikke forkastet.

Mulighetene for å påvirke hvem som blir valgt, er større ved valget til kommunestyret enn ved valget til fylkesting. Hvis flere velgere samarbeider om hvem de vil gi kryss eller skrive opp på stemmeseddelen, kan virkningen bli større enn hvis hver velger endrer på stemmeseddelen alene. Du kan også endre på stemmeseddelen hvis du forhåndsstemmer.

STEM KVINNER INN!

Folder til kommunevalget 2015

KOMMUNEVALGET 2015

VALG TIL KOMMUNESTYRET
Hva betyr det at navnet til en kandidat står med ubetvet skrift?
Partiet eller gruppen har da gitt kandidaten stemmetillegg. Vedkommende får et tillegg på 25 prosent av det antall stemmer som listen får ved valget. Hvis listen får i alt 400 stemmer, får vedkommende 500 stemmer. Slike kandidater har større sjanse for å bli valgt enn de andre på listen.

Du kan påvirke valget ved å gi personstemme
Du kan påvirke hvem som blir valgt, ved å gi personstemmer. Det skjer på to måter:

- Du kan gi personstemmer til kandidater på stemmeseddelen. Du må da sette et merke (kryss, hake eller lignende) i ruten ved navnet til den/de kandidatene du vil støtte. Du kan gi personstemme til så mange som du vil, og selvfølgelig både til kandidater som står med ubetvet skrift, og til kandidater som ikke gjør det.
- Du kan gi personstemme til kandidater fra andre partier/grupper (såkalte slengere). Da skriver du vedkommende kandidats navn i et eget felt nederst på din stemmesedel. Hvor mange slengere du kan fore opp, fremgår av stemmeseddelen.

Du kan altså endre på stemmeseddelen ved å:

- Sette kryss i ruten ved navnet til de kandidatene på stemmeseddelen som du vil støtte; og
- Gi støtte til kandidater fra andre lister ved å føre dem opp som slengere på stemmeseddelen din.

For å øke tallet på kvinner i kommunestyret, er det lurt at flere samarbeider om hvem de gir personstemmer. Da får de samme kandidatene flere personstemmer og gjør det bedre i konkurransen. Selv om dere stemmer på ulike partier, kan dere samarbeide ved å føre prioriterte kvinner opp som slengere.

50/50

KOMMUNEVALGET 2015

Utsnitt av brosjyre utgitt av Kommunal- og regionaldepartementet i 2010

VALG TIL FYLKESTINGET
Det er mulig å påvirke rekkefølgen blant kandidatene på stemmeseddelen til fylkestinget ved å sette et merke (kryss hake eller lignende) ved kandidatens navn. Da rykker kandidaten oppover på listen. Men det er ikke lov å føre opp slengere. Det er heller ikke lov til å stryke kandidater.

HAR DET NOEN BETYDNING AT JEG GIR PERSONSTEMMER?
Sjansene er store for at tallet på kvinner i kommunestyrene og fylkestingene vil gå ned, dersom vi ikke gir kvinnelige kandidater personstemmer. Mange tror at de støtter partiets kandidatvalg ved å la være å endre på stemmeseddelen. Men det er ikke nok at kandidatene står på lista. Velgerne må også gi dem kryss for at de skal bli valgt. Sett kryss ved de kandidatene du liker. Hvis du ikke setter kryss, påvirker du ikke personvalget. Andre velgere vil da bestemme hvem som kommer inn, og erfaringene viser at mannlige kandidater får mest støtte.

I 2003 kunne vi fått 71 prosent kvinner i kommunestyrene, men fikk bare 36 prosent, fordi velgerne ga flest personstemmer til menn. Derfor må du endre på lista og støtte kvinner for å få dem inn.

Det kan ha betydning for politikken hvem som sitter i kommunestyret og fylkestinget. Vi bør derfor benytte våre demokratiske rett til å påvirke valget og endre på stemmeseddelen for å sikre at flest mulig kvinner blir valgt inn.

GODT VALG 2015!

Agendamorgen – Hvor er det blitt av alle kvinnene?

INVITASJONSTEKST: Tankesmien Agenda inviterer i samarbeid med Norsk Kvinnesaksforening til Agendamorgen om kvinner på toppen, tirsdag 25. august 08.00-09.00 på Kulturhuset, Youngstorget 3.

I Norge slutter likestillingen når vi nærmer oss toppen. Ingen av de 60 største selskapene på Oslo Børs har kvinnelig sjef. Vi ligger bak Jamaica, Colombia og Filippinene i fersk ILO-undersøkelse om kjønnsbalansen blant ledere i verden. Endringer kommer ikke av seg selv. Er tiden inne for å kvotere kvinner inn i toppen også i konsernledelsen?

Det siste året er flere av toppsjefstillingene i store norske selskaper blitt ledige. Posisjonene ble, til tross for tydelige forventninger fra blant annet næringsministeren om annet, fylt av menn. Mangel på kvinner i toppen er et mysterium og det er sløsing med ressurser.

I et nytt notat har Tankesmien Agenda gått gjennom de mest vanlige forklaringene på mannsdominansen i toppen. Det store spørsmålet er imidlertid hva som kan gjøres for å bedre situasjonen. I notatet en rekke bedriftseiere kommet til orde med sitt syn på hvorfor de mener det er viktig å øke kvinneandelen på topp i

næringslivet. De har også bidratt med egne erfaringer i arbeidet med likestilling i egen bedrift, og kan gi noen gode innspill til hva som må til.

I panelet, fra venstre:

Gunnar Gundersen, andre nestleder i Næringskomiteen (H), Linda Bernander Silseth, adm. dir i Flytoget, Else-May Botten, næringspolitisk talsperson (Ap), Harald Serck-Hanssen, konserndirektør for storkunder og internasjonal i DNB

Møtet ledes av Marte Gerhardsen, leder i Tankesmien Agenda.

Møtet var del av et nordisk samarbeidsprosjekt finansiert av Nordisk institutt for kunnskap om kjønn (NIKK). Se nærmere beskrivelse på side 19, under Nordisk samarbeid.

Skjønnhetstyranniet og den nye feminismen v/ Marta Breen

Samarbeidsmøte mellom OKF og NKf 29.10.15 i Litteraturhuset

Skjønnhetstyranniet og den nye feminismen var emnet for Marta Breens foredrag i Oslo Kvinnesaksforenings møte i Litteraturhuset mandag. Salen var så godt som full, og Breens oversikt over kjønnsroller og seksualisert reklame vakte både interesse og engasjement. Ungdom presses av reklame og krav om en perfekt kropp. Mens det tidligere var slik at én av 10 ungdommer var deprimert, er tallet i dag én av 5.

Kravet om presentasjon på alle områder er massivt: Vær vakker, tynn, flink og sporty. I dag er flere unge er undervektige enn overvektige. Reklamen er dertil seksualisert i det absurde. Marta Breen presenterte et stort antall reklamebilder fra aviser og blader, alt viste de samme stereotype og absurde fremstillinger av kvinner.

Marta Breen sammen med Karin Beate Theodorsen, leder i OKF

Marta Breen og OKFs leder Karin Beate Theodorsen

Banebrytende arbeid for mor og barn

Katti Anker Møller-seminar i regi av Norsk Kvinnesaksforening i Fredrikstad litteraturhus 10.10.15

I år er det 100 år siden de castbergske barnelover ble vedtatt, og 100 år siden Katti Anker Møller holdt foredraget "Moderskapets Frigjørelse", begge banebrytende begivenheter i norsk historie.

Dette dobbelte jubileum var utgangspunktet for seminaret "Katti Anker Møllers liv og virke", som Norsk Kvinnesaksforening arrangerte i Fredrikstad lørdag 10 oktober. Seminaret vakte stor interesse og samlet 75 deltakere. Hovedsaken var å vise Anker Møllers avgjørende betydning for den senere familie- og sosialpolitikk i Norge. Seminaret ble åpnet av drivkraften bak seminaret, Karin Bruzelius, og NKFs leder Margunn Bjørnholt.

Bjørnholt startet med å understreke Anker Møllers aktualitet i dagens situasjon:

- Kutt og innstramminger i overgangstønaden til enslige foreldre rammer enslige foreldre.
- Barnetrygden står på stedet hvil. Barnetrygden har vært og er fortsatt viktig for kvinners økonomiske autonomi og barnefattigdom. Manglende oppjustering rammer kvinner og barn.
- Kort liggetid på sykehus og mangelfull barselomsorg fører til økt forekomst av barseldepresjoner og ammeproblemer.
- Forslag om endringer av barneloven som svekker kvinners autonomi gjennom flytteforbud.
- Deling av fødselspermisjon uten utvidelse tar ikke hensyn til mødres behov for restitusjon.

Fire av foredragsholderne på møtet: Lektor Janicke Solheim, dr. philos. Elisabeth Lønnå, professor i historie Inger Elisabeth Haavet, Universitetet i Bergen og forsker Rania Maktabi, Senter for menneskerettigheter, Universitetet i Oslo.

Lise Mohr ga i sitt innlegg et levende bilde av Katti Anker Møllers liv som husfrue på Thorsø herregård. Arbeidet på den store gården var krevende. Katti Ankers kontakt med husmannsfamiliene ble særlig nært og varmt. Erfaringene herfra ga henne viktige impulser til det som ble hennes sosialpolitiske synspunkter. Det var frihet og selvstendighet i moderskapet som opptok henne. Hun ble etter hvert en institusjon i seg selv.

Elisabeth Lønnå viste hvordan Anker Møller satte seg stadig nye mål. Hun arbeidet for økt kunnskap om seksualitet og prevensjon, opprettelse av mødre hjem, hjelp og støtte til ugifte mødre, innføring av et lovverk som ga mor og barn beskyttelse, og endelig startet hun kampen for fri abort.

Janicke Solheim, lektor og litteraturviter, belyste i sitt innlegg striden mellom Sigrid Undset og Katti Anker Møller. Anker Møllers omtale av "Kvinnens fødselspolitikk" provoserte Sigrid Undset, som mente politikk intet hadde med intime menneskelige forhold å gjøre. Man kunne ikke bruke samfunnsøkonomiske begreper i omtale av familieliv.

Professor Inger Elisabeth Haavet talte om materialismen innen norsk familiepolitikk og nevnte spesielt Katti Anker Møllers store barselutstilling fra 1916. Her ble det demonstrert hvordan forholdene var for mor og barn og hvordan de burde være. Hun arbeidet for morstrygd i 1919 og for opprettelsen av mødrehygienekontorer. Her samarbeidet hun med Arbeiderpartiets kvinner: Katti Anker var en pioner og hun fant hele tiden nye samarbeidspartnere for saker hun ønsket å fremme.

Seminarets siste innslag skilte seg fra de forutgående. Her innledet Rania Maktabi som er forsker ved Senter for Islam og Midtøstenstudier ved Universitetet i Oslo. Hun tok sitt utgangspunkt i familieretten i Tunisia. Den ble sekularisert allerede i 1956. I det hele tatt skjedde det en viktig utvikling innen familielovgivning i arabiske land. Best ut kom Kuwait og Tunisia, men Egypt fikk en ny skilsmisellov i 2000. Den ga kvinner mulighet for skilsmisse hvis de ønsket. I Marokko blir det arbeidet mot barnearbeid, og i Kuwait er en ny barnelov vedtatt i 2015.

Gunhild Ramm Reistad

De Castbergske barnelover fra 1915 – de viktigste lover i etablering av dagens velferdsstat.

Etter initiativ fra Norsk Kvinnesaksforening markerte Stortinget hundreårsjubileet for de Castbergske barnelover tirsdag 24. november.

Med innledning av stortingspresidenten og med barneombudet som ordstyrer opplevde de fremmøtte et aktuelt seminar i lagtingssalen.

Lovene gjorde Norge til et foregangsland i utvikling av barnereetten. De skulle sikre juridisk likestilling mellom barn født i og utenfor ekteskap bla ved at "uekte" barn skulle ha rett til fars navn og arv. Far fikk også økonomisk underholdsplikt.

Historieprofessor Gro Hagemann understreket det langvarige samarbeidet mellom Johan Castberg og Katti Anker Møller i kampen for lovene. Castberg plasserte seg i strategisk viktige posisjoner i det

politiske systemet, mens Katti Anker Møller gjorde en sterk innsats, bla som foredragsholder over store deler av landet.

Normen "Barnets beste" fra FNs barnekonvensjon og Grunnlovens §104 sto sentralt på seminaret. Karin Bruzelius, tidligere høyesterettsdommer og nestleder i Norsk Kvinnesaksforening, poengterte hvordan normen "Barnets beste" skulle ha forrang i saker som berørte barn i dag. Dersom andre normer blir prioriterte, kreves spesielle begrunnelser. Det setter store krav til kompetanse for å se den fulle dybden av barnets beste på lengre sikt, og det er behov for en innføring i normen.

Wenche Bustø

1

2

Bilder: Bjørg Ofstad.

1 Stortingspresident Olemic Tommesen ønsker velkommen, i forgrunnen Likestillingsminister Solveig Horne

2 Karin Bruzelius om "Barnets beste"

3 Originalutkast av lovforarbeidene fra Stortingets arkiv, utstilt for anledning

3

Banebrytende arbeid for mor og barn

Av tidligere høyesterettsdommer Karin M. Bruzelius

Etter initiativ fra Norsk Kvinnesaksforening arrangerer Stortinget et seminar om de Castbergske barnelover 100 år etter. Fokus var både på historien og aktualitet i dag, og Karin Bruzelius innledet om barnets beste. Her følger hennes innlegg.

Vedtakelsen av barnelovene i 1915 er helt klart et eksempel på bruken av prinsippet om barns/barnets beste. Lovendringene førte til opphør av en diskriminering av barn født utenfor ekteskap som hadde hjemmel i lov; barn født utenfor ekteskap fikk rett til å få fastslått hvem som var deres far; rett til å ta arv etter faren og til å bære hans navn. Men lovgivningen hadde også som formål å bedre oppvekstkårene ikke bare til barn født utenfor ekteskap, men også av separerte og skilte foreldre ved å gi fedrene et økonomisk ansvar for barna.

De seks lovene som samlet utgjør de vi kaller de Castbergske barnelover, ble vedtatt etter et særdeles langt svangerskap og etter en fødsel som var særdeles lang. Jeg skal ikke gå nærmere inn på dette her, men minner likevel om at både i Odelstinget og Lagtinget ble det i februar/mars 1915 benyttet svært mye taletid for å argumenter for, og ikke minst mot, lovforslagene. Det var særlig de deler av forslaget som innebar opphevelse av diskrimineringen av barn født utenfor ekteskap som foranlediget lange følelsesfylte innlegg. Et viktig motargument den gangen var de virkninger lovendringene ville ha barnefedrenes familier. Mange av de som deltok i debattene mente at hensynet til det som ville være til beste for barn født utenfor ekteskap måtte vike av hensyn til ekteskapet og det de mente var best i samsvar med det religiøse påbud.

I dag har flere vi flere lovbestemmelser som påbyr at barnets beste skal tillegges vekt når beslutninger treffes. Det gjelder i fremste rekke lover som direkte berører barn, som barneloven (§ 48), barnevernloven (§ 4-1), utlendingsloven (§ 38 tredje ledd). Ved revisjonen i 2014 av Grunnloven fikk vi dessuten en bestemmelse i § 104 annet ledd som gir prinsippet om barns/barnets beste grunnlovsværn. Bestemmelsen lyder: *”Ved handlinger og avgjørelser som berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn”*.

Bestemmelsen gjenspeiler artikkel 3 nr. 1 i FNs barnekonvensjon som lyder: *”In all actions concerning children, whether undertaken by public or private welfare institutions, courts of law, administrative authorities or legislative bodies, the best interest of the child shall be a primary concern”*.

Konvensjonens bestemmelse gjelder som norsk lov og det følger av menneskerettsloven § 3 at ved motstrid mellom konvensjonens

bestemmelser og norsk lov ellers har konvensjonsbestemmelsene forrang, dvs. at den norske lovregelen skal settes til side. Det fremgår av side 192 i forarbeidene til grunnlovsbestemmelsen, Dok. 16 (2011-2012), at bestemmelsen i Grunnloven § 104 annet ledd er utformet etter mønster av konvensjonsbestemmelsen. Dette tilsier at grunnlovsbestemmelsen må tolkes på bakgrunn av konvensjonsbestemmelsen. Men i tillegg er barnekonvensjonen en selvstendig rettskildefaktor i norsk rett. Gjennom sin ratifikasjon av konvensjonen har staten Norge forpliktet til å sørge for at barn, dvs. alle under 18 år, nyter godt av de rettigheter som konvensjonen angir, men også at prinsippet om barns/barnets beste blir lagt til grunn for alle beslutninger som berører barn. Barnekomiteens uttalelser om tolkingen og anvendelsen av konvensjonen og særlig artikkel 3 nr. 1, må stå sentralt for alle som må forholde seg til og benytte prinsippet om barns/barnets beste.

Det er ikke grunn til å legge skjul på at normen i artikkel 3 nr. 1 kan være vanskelig å håndtere og komiteen har av den grunn, senest i 2013, sammenstilt sine kommentarer til bestemmelsen i General comment No. 14. Dette er et sentralt verktøy for å forstå de forpliktelse som følger av artikkel 3 nr. 1 og hvorledes en medlemsstat skal forholde seg til normen som de har forpliktet seg til å etterleve.

Barnekonvensjonen angir i hovedsak ulike særrettigheter som barn skal ha i tillegg til de generelle menneskerettene – som selvfølgelig også gjelder barn. Men artikkel 3 nr. 1 er ikke en slik rettighetsbestemmelse. Samtidig er det en av konvensjonens sentrale bestemmelser og prinsippet om barns/barnets beste er bærebjelken for rettighetsbestemmelsene. Det er selvfølgelig grunn til å spørre om det ved siden av de mange rettighetsbestemmelsene som er tatt inn i konvensjonen, virkelig er behov for også å se hen til prinsippet om barns/barnets beste. Men uttalelser fra barnekomiteen viser at den tillegger prinsippet om barns/barnets beste stor betydning.

Etter sin ordlyd skal barnets beste være *”a primary consideration”* eller slik grunnloven uttrykker det *”et grunnleggende hensyn”*, når organer av den type som konvensjonsbestemmelsen angir, treffer avgjørelser som angår barn. Hva ligger i grunnleggende/primary consideration? Hva betyr det at dette kravet skal være et grunnleggende hensyn og ikke det grunnleggende hensynet? Hvor stor fleksibilitet gir dette beslutningstaker til å tillegge et annet hensyn utslagsgivende kraft? Eller for å si det med andre ord: hva kreves for at et annet/andre hensyn skal kunne tillegges større vekt enn det som er til barns eller barnets til beste? Hva innebærer egentlig *”barns eller barnets beste”*? Og kan denne *”normen”* ha et annet – forskjellig – innhold ved vedtakelsen av lovgivning enn

ved avgjørelsen av et spørsmål som berører et bestemt barn? Og ikke minst hvem gjelder normen for, dvs. hvem er det som er forpliktet til å benytte normen og gi den vekt i sine avgjørelser.

La meg begynne med det siste. Grunnloven er taus på dette punktet. Konvensjonens artikkel 3 nr. 1 omtaler at bestemmelsen gjelder velferdsorganisasjoner, offentlige og private, domstoler, administrative myndigheter og lovgivende organer, dvs. organer som treffer beslutninger som får eller kan ha virkninger for barn eller et enkelt barn. Artikkel 3 nr. 1 gjelder ikke barnets foreldre. Her finnes imidlertid en bestemmelse i artikkel 18 nr. 1 siste punktum fastsetter at for foreldrene og eventuelt vergen skal barnets beste "komme i første rekke". Denne bestemmelsen er ikke gjenspeilet i Grunnloven, men jeg vil anta at vi kan legge til grunn at denne "litt mildere" normen også gjelder for foreldre i Norge.

Barnets beste-prinsippet i artikkel 3 favner vidt og krever at beslutningstakere i alle tilfeller hvor en avgjørelse kan få virkning for barn må vurdere om et forslag/vedtak er til barns/barnets beste. Og det må fremgå av beslutningsgrunnlaget for et forslag som berører barn hvilke overveielser som har ført til en konklusjon med hensyn til hva som er til barns/barnets beste i det aktuelle tilfellet. Dette gjelder for forslag til nytt regelverk, men også for beslutninger som budsjettvedtak. Mange beslutninger i forbindelse med vedtakelsen av et budsjett har betydning for barns beste. Der hvor beslutningstaker, vel vitende om hva som er barns/barnets beste, likevel velger en annen løsning, må beslutningsgrunnlaget inneholde en redegjørelse for de grunner som har ført til at andre hensyn enn barns/barnets beste hadde større vekt.

I General comment avsnitt 36 heter det for det første at bruken av "shall be"/skal, angir at det dreier seg om en sterk rettslig forpliktelse og at stater ikke diskresjonært kan avgjøre om barns/barnets beste skal vurderes og om dette hensynet skal gis sin vekt som et grunnleggende hensyn i vurderinger som angår barn/barnet. Komiteen fremhever videre i neste avsnitt at barnets beste ikke kan vurderes på samme nivå som alle andre hensyn. Det er et forhold som har større tyngde enn de fleste andre forholdene.

Grunnloven § 104 annet ledd og konvensjonens artikkel 3 nr. 1 gjelder generelt – for barn som gruppe – men også for enkeltavgjørelser, dvs. avgjørelser som gjelder det enkelte barn. Det som generelt anses å være til beste for barn som gruppe, er ikke alltid til beste for det enkelte barn når det skal treffes avgjørelser som berører dette barnet. Ved utformingen av lovbestemmelser er det derfor nødvendig å ta med bestemmelser som gjør det mulig for beslutningstakerne å treffe en avgjørelse som er til dette barnets beste.

Hverken konvensjonen eller grunnlovsbestemmelsen fastslår at barnets beste skal være det primære/grunnleggende hensyn, men det skal være et slikt hensyn. Dette åpner for en avveining mellom ulike hensyn, eller om man vil en proporsjonalitetsvurdering slik

vi kjenner det fra menneskerettsdomstolen i Strasbourg, men ved enhver slik avveining skal hensynet til barnets beste ha stor tyngde; normen er ikke bare ett av flere momenter i en helhetsvurdering, men utgjør utgangspunktet for vurderingen, og må trekkes spesielt frem og stå i forgrunnen ved avveiningen.

Så over til selve prinsippet. Det er ikke grunn til å legge skjul på at vi står overfor en kompleks norm. Og hverken konvensjonen eller grunnloven gir særlig tolkingshjelp til en beslutningstaker som skal finne frem til hva som er barns/barnets beste i en gitt situasjon. Normen er ikke definert, hverken i konvensjonen eller Grunnloven, og disse tekster angir ikke hvilke omstendigheter som skal trekkes inn i den konkrete vurderingen. Dette gjør det unektelig krevende å finne frem til det som er barns eller barnets beste. I tillegg kommer at normens innhold må fastsettes fra sak til sak i relasjon til de faktiske omstendighetene. Normens kjerne er likevel at barn er en gruppe som krever særlig beskyttelse.

I General comment No 14 (2013) heter det i avsnitt 32 *"the concept of the child's best interests is flexible and adaptable. It should be adjusted and defined on an individual basis, according to the specific situation of the child or children concerned, taking into consideration their personal context, situation and needs. For individual decisions, the child's best interests must be assessed and determined in light of the specific circumstances of the particular child. For collective decisions – such as by the legislator – the best interests of children in general must be assessed and determined in the light of the circumstances of the particular group and/or children in general. In both cases assessment and determination should be carried out with full respect for the rights contained in the Convention and its Optional Protocols."*

Det er voksne som tar standpunkt til, og avgjør, hva som er barns eller barnets beste. Barnekonvensjonen og lovgivningen sikrer barn rett til å bli hørt, men barnets synspunkt må avveies mot det som ses som barnets/barns beste på litt lenger sikt. Oppgaven med å fastsette hva som er barns eller barnets beste, er vanskelig. Særlig fordi beslutningstakeren må legge egne synspunkter om hva som er barns/barnets beste til side. Det gjelder synspunkter/holdninger som kan tilskrives kulturell bakgrunn, religiøs tilhørighet, politisk ståsted og lignende. Forekomsten av slike holdninger er en av grunnene til at det er så vesentlig at det blir gjort rede for de omstendigheter/hensyn som har ført til at en bestemt konklusjon.

Tolkingen av "primary"/grunnleggende må også ses på bakgrunn av at konvensjonen i forbindelse med adopsjon omtaler barnets beste som "the paramount consideration"/overordnede hensynet. Dette viser at normen i artikkel 3 nr. 1 kan settes til side, men det kreves fremdeles at det/de hensyn som blir tillagt utslagsgivende vekt, er tyngre.

I noen tilfeller er det påkrevd å avveie ulike barns eller grupper av barns interesser mot hverandre. Det er mulig å se striden i 1915 i det perspektivet. Barn født utenfor ekteskap fikk rettigheter på bekostning av barn født i ekteskap.

I tillegg til Grunnlovens § 104 annet ledd og barnekonvensjonen har vi som jeg nevnte innledningsvis flere lovbestemmelser om barnets beste. Disse er primært tatt inn i lovgivning som berører barn direkte. Når det treffes avgjørelser i medhold av disse bestemmelsene nevnes ofte "barnets beste" i avgjørelsen. Beslutningstakere har fått med seg at de må omtale/vurdere sin avgjørelse i dette perspektivet, men i noen sammenhenger kan det se ut som om det blir lagt større vekt på "et grunnleggende hensyn" enn på at dette hensynet, på grunn av bruken av skal/shall, er et hensyn som i de aller fleste tilfeller skal gis størst vekt. Og jeg er ikke overbevist om at det i alle tilfeller foretas en skikkelig analyse av hva som er til beste for dette barnet.

Vi er nok i stadig økende grad blitt klar over at barnets beste skal vurderes når det treffes enkeltvedtak som gjelder barn. Men jeg stiller spørsmål om vedkommende beslutningstaker i alle tilfeller foretar en fullstendig – og fordomsfri – analyse av hva som egentlig vil være til dette barnets beste. Tilsvarende gjelder regelverk som man umiddelbart ser får virkning for barn. Her vurderes regelmessig i forarbeidene om forslaget er til barns beste, men i noen tilfeller kunne det også her vært ønskelig med en mer omfattende analyse av virkningene for barn av forslaget. I dag krever regelverket en redegjørelse av administrative og økonomiske konsekvenser av forslag. Det kunne vært ønskelig med noe tilsvarende når det gjelder barns beste.

Prinsippet om "barns eller barnets beste" gjelder imidlertid langt utenfor familie- og barneretten. I både konvensjonen og grunnlovsbestemmelsen benyttes "berører"/"concerns" for å angi anvendelsesområdet til normen. Valget av dette uttrykket til å beskrive normens anvendelsesområde viser at prinsippet om barns beste også skal benyttes ved avgjørelser i en meget lang rekke andre saker som f.eks. om arealplaner (f.eks. nedbygging av leke- eller grøntområder), byggesaker (er dette et godt sted for barn å vokse opp), budsjettvedtak (hvordan vil budsjettvedtak påvirke barns levevilkår).

Mitt inntrykk er at prinsippet om barn/barnets beste ikke har fått gjennomslag når slike avgjørelser treffes, og at det her kreves større bevissthet. Det er heller ikke grunn til å legge skjul på at normen om "barns beste" kan være problematisk i denne sammenheng.

Til slutt – det er viktig at kravet om "barnets beste" blir forstått i sin fulle dybde av alle som skal treffe beslutninger som berører barn. Det er ikke en av flere slalåm porter som skal passeres på vei mot mål, nei det er snarere den porten som avslutte løypa og som bestemmer resultatet. Etter min vurdering er det svært ønskelig at barneombudet, barne- ungdoms- og familiedirektoratet og Kommunaldepartementet tilbyr beslutningstakere innføring i normen, hvorledes de skal forstå den og hvordan den må benyttes i forbindelse med de mange vedtak de treffer.

Takk for oppmerksomheten.

Arbeidsutvalget og landsstyret i Norsk Kvinnesaksforening

Arbeidsutvalget (AU)

utgjør NKFs daglige sentrale ledelse.

Medlemmer 2014–2016:

Margunn Bjørnholt, leder

Karin Bruzelius, nestleder

Hilde R. Johansen, sekretær fram til 1.08.15

Wenche Bustø, sekretær fra 01.08.15

Hilde Bojer, kasserer

Karin Beate Theodorsen, medlem

Turid Lilleheie, medlem fra 2015

Janicke Karin Solheim, medlem

Gunhild Maria Hugdal, medlem

Joan Sletten, varamedlem fra 2015

Landsstyret (LS) består av arbeidsutvalget og lokallagslederne. LS er høyeste organ mellom landsmøtene og møtes årlig.

Medlemmer 2014–2016:

Margunn Bjørnholt, leder i NKF

Karin Bruzelius, 1. nestleder i NKF

Tove Pemmer Sætre, 2. nestleder i NKF og leder i BKF

Hilde R. Johansen, sekretær i AU til 01.08.15

Wenche Bustø, sekretær i AU fra 01.08.15

Hilde Bojer, kasserer i AU

Janicke Karin Solheim, medlem i AU

Gunhild Maria Hugdal, medlem i AU

Karin Beate Theodorsen, leder i OKF

Turid Lilleheie, leder i DKF

Joan Sletten, varamedlem fra 2015

Norsk Kvinnesaksforening landsstyremøte 09.05.2015

PROTOKOLL

1. Åpning og presentasjon av deltakerne

Deltakere: Margunn Bjørnholt, leder NKF, Karin Bruzelius, nestleder, Hilde R. Johansen, sekretær, Karin Beate Theodorsen, leder OKF og AU-medlem, Wenche Bustø, AU-medlem, Anne Sofie Thue, nestleder i BKF, Hanna Marit Jahr, OKF før lunsj/ Bjørg Ofstad, OKF etter lunsj
Forfall: Hilde Bojer, Janicke Karin Solheim og Gunhild Maria Hugdal, alle AU, Turid Lilleheie, DKF

2. Konstituering og supplering av AU

Følgende ble valgt:

Møteleder: Karin Bruzelius

Referent: Wenche Bustø

Til godkjenning av protokollen: Anne Sofie Thue og Karin Beate Theodorsen

Supplering av AU: AU har behov for styrking, spesielt av den administrative kapasiteten. Flere medlemmer har i perioden bedt om å bli fritatt for sine verv. AU har behov for ny sekretær. Turid Lilleheie, DKF, ble valgt som nytt medlem. Det var enighet om at AU kan supplere seg med et varamedlem jf. vedtektene punkt 7 tredje ledd.

3. Godkjenning av innkalling og dagsorden

Innkalling og dagsorden ble godkjent.

4. Faglig program (åpent for alle medlemmer)

Tema: Økonomi er kvinnesak. Hva rører seg innen feministisk økonomi internasjonalt og hvilke krav bør vi stille til våre myndigheter? Margunn Bjørnholt innledet. Temaet inspirerte til en interessant debatt med mange problemstillinger bl.a. om kjønnsbudsjettering.
Fem medlemmer møtte i tillegg til landsstyret.

5. Pause på Cafe Mistral

Fortsettelse av landsstyremøte

6. Årsmelding og regnskap 2014

Årsmeldingen ble vedtatt med følgende tillegg: Liste over utspill og høringsuttalelser vedlegges.
Regnskapet ble vedtatt med følgende kommentar:
Driftsresultatet skyldes bl.a. en stor gave fra Gunhild Ramm Reistad. Årsmelding og regnskap legges fram for landsmøte 2016 til godkjenning.

7. AU-referater etter landsmøtet 2014

Referatene som var utsendt tidligere, ble tatt til etterretning med følgende kommentar:
Landsstyret finner det ønskelig at NKFs innkallinger og referater blir sendt av lokallagslederne til alle i de lokale styrer. Innspill om aktiviteter i lokallagene mm tas i mot med takk.

8. Nytt fra lokallag og grupper

To lokallag ble presentert:

Bergen v/ Anne Sofie Thue, nestleder BKF, jfr vedlegg

Oslo v/ Karin Beate Theodorsen, leder for OKF,

jfr. kvinnesak.no/Oslo

Drammen og Stavanger el. andre – Ingen møtte

Landsstyret tok informasjonen til etterretning med følgende kommentarer:

Lokallagene takkes for godt arbeid med inspirerende program og varierte arbeidsformer.

Det er ønskelig at lokallagenes hjemmesider kan åpnes direkte uten å gå via NKFs side.

BKF tar spesielt kontakt med medlemmer i Stavanger for eventuelt nærmere samarbeid.

9. Arbeidsplan og budsjett for NKF 2015

Arbeidsplanen ble godkjent med noen kommentarer som vurderes innarbeidet.

Ønske om samarbeid innad i organisasjonen om felles temaer og ressurspersoner ble fremmet under pkt.13. Skjønnhets-tyranniet ved forfatter Marta Breen og kjønnsbudsjettering ved en svensk kommune ble nevnt som aktuelle eksempler.

Budsjettet ble godkjent med følgende kommentar:

Posten regnskapsutgifter er satt opp med det beløp et eventuelt regnskapsbyrå vil kreve.

10. Innkomne forslag

Landsstyret vedtok følgende to uttalelser fra AU:

1. "Kommentarer til barne- og likestillingsministerens pressemelding om endringer av barneloven" adressert til statsminister Erna Solberg, barne- og likestillingsminister Solveig Horne og de parlamentariske lederne av partiene på Stortinget
2. "Krafftak for å hindre flere seksualovergrep" adressert til statsminister Erna Solberg og justis- og beredskapsminister Anders Anundsen

De to uttalelsene fra landsstyret er lagt ut på kvinnesak.no

Etter oppfordring fra landsstyret vil uttalelse om feministisk økonomi bli behandlet på AU-møte med e-post utsending til landsstyret.

11. Eventuelt

Landsmøte 2016 vil bli arrangert 21. mai.

12. Avslutning

Møtet ble hevet 16.00.

*Kolsås 11.05.2015
Wenche Bustø, referent*

Godkjent 18.05.2015

Karin Beate Theodorsen

Anne Sofie Thue

Bergen Kvinnesaksforening

ÅRSBERETNING FOR PERIODEN APRIL 2015 TIL APRIL 2016

Antall medlemmer: ca. 70 betalende

Styret har bestått av:

Tove Pemmer Sætre, leder
Anne-Sofie Thue, nestleder
Else Lerche Raadal, kasserer
Ellen Moe Skibenes, sekretær
Lisbeth Mikaelsson, styremedlem
Barbro Havre, styremedlem

Øvrige valg

Revisor: Magnhild Bøyum Aase

Valgkomite:

Kari Hop Skiftesvik
Elisabeth Aasen
Camilla Haneberg

Årsmøte

Årsmøtet 2015 ble avholdt 15. april i Hoffsalen i Domkirkehjemmet. Etter det formelle årsmøtet hadde Tove Pemmer Sætre og Else Lerche Raadal hver sin korte innledning til diskusjon, der de tok opp aktuelle kvinnesaksspørsmål som Norsk Kvinnesaksforening jobber med nasjonalt og internasjonalt. Det ble stilt spørsmål om det er aktuelle kvinnesaksspørsmål som vår forening lokalt bør jobbe med. To styremedlemmer som ikke tok gjenvalg ble takket for innsatsen med blomster.

Styremøter

Styret har hittil i perioden hatt 4 styremøter pluss mye kontakt på e-post.

Vår 2015

Lørdagsuniversitet på Den Nationale Scene 9. mai
Det gode samarbeidet med DNS forsetter. Tema for lørdagsuniversitetene velges i samsvar med teaterets repetoar, og i denne perioden ble «Anne Pedersdotter» fremført på teateret.
Tema for møtet var «Anne Pedersdotter – skyldig eller uskyldig». Foredragsholder var professor og folklorist Bente Alver. Før hovedforedraget hadde forfatter Elisabeth Aasen en kort innledning med tittel «Fra Dyveke til Anne Pedersdotter». Det var over 60 fremmøtte til foredraget.

Høst 2015

Denne høsten satte BKF opp et spennende program med to lørdagsuniversitet i samarbeid med Den Nationale Scene, og ett åpent møte i samarbeid med Bergen Offentlige Bibliotek.

Åpent møte på Bergen off. bibliotek 13. oktober

Debattmøte om feministisk partipolitikk ble holdt i samarbeid med Bergen off. bibliotek. Tema for møtet var «Eget feministparti eller feminist i eget parti». Vi hadde fått med oss innledere fra Feministisk initiativ, Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk venstreparti og Kristelig folkeparti. Møtet ble svært vellykket med et fremmøte på rundt 50 personer, mange av dem unge.

Lørdagsuniversitet på Den Nationale Scene 24. oktober

I samarbeid med DNS inviterte BKF til lørdagsuniversitet med foredrag av professor emeritus Kari Wærness. Tema var «Fra «mor» og «far» til foreldre». På grunn av problemer med annonseringen fikk ikke foredraget så mange tilhørere som det hadde fortjent.

Lørdagsuniversitet på Den Nationale Scene 12. desember

DNS satte opp forestillingen «Hellemysrfolket» på nytt denne høsten. Elisabeth Aasen holdt foredrag med tittel «Amalie Skram. Kjellermannens datter». Det var svært godt fremmøte. 65 personer møtte opp på Lille Scene denne lørdag formiddagen.

MØTER FREMMER

Vår 2016

Lørdagsuniversitet på DNS

BKF har fått tildelt lokaler på teateret fire lørdager i 2016: 13.02, 07.05, 01.10 og 17.12. Lørdag 13.02 passer ikke, så den sier vi fra oss. Program for de andre lørdagene er ikke bestemt ennå.

Den internasjonale Kvinnedagen 8. mars

NKF har inngått samarbeid med 8.marskomiteen i Bergen, og to styremedlemmer deltar på møtene i komiteen. Vi kommer til å delta i den offisielle markeringen av dagen.

Medlemsmøte onsdag i mars

Åpent møte i samarbeid med Bergen offentlige bibliotek og Soroptimistene. Tema for møtet er «Kvinnelige entreprenører». Flere aktuelle kvinner er forespurt og har stilt seg positive til å delta. Møtet er foreslått til 2. mars på BOB, eventuelt 7. mars på Litteraturhuset i Bergen. Møtet kommer under paraplyen Kvinnefestivalen.

Styremøter

Det er fastsatt et styremøte 2. februar. Sannsynligvis blir det et møte til før årsmøtet.

Årsmøte onsdag 6. april

Sted og tema for møtet er ikke avgjort ennå.

Media

Kasserer Else Lerche Raadal sendte bilde av det nye styret med en kort tekst til Bergens Tidende, i samarbeid med styremedlem Barbro Havre.

BKF, ved leder Tove Pemmer Sætre, har kommet med en positiv uttalelse om oppbygging av et kvinnearkiv i en artikkel i Forskerforum.

Leder Tove Pemmer Sætre hadde et debattinnlegg i Bergens Tidende i kjølvannet av 8.mars feiringen i Bergen. Innlegget ga ros til arrangørene av programmet..

DNS annonserte Lørdagsuniversitetene i teaterets dagsannonse.

Representasjon

Nestleder Anne-Sofie Thue representerte BKF på Landsstyremøtet i Oslo 9. mai.

Leder Tove Pemmer Sætre møtte for foreningen på et dialogmøte 1. oktober i regi av Stiftelsen 3.14. Tema for møtet var: Feminisme og økologi.

Samarbeid med NKF

Leder Tove Pemmer Sætre har sammen med styremedlem Lisbeth Mikaelsson og professor Kari Wærness skrevet merknader til den nye likestillingsloven som NKF har påtatt seg å komme med innspill til.

Leseforening

Leseforeningen Camilla har hatt 7 møter. Gruppen har 8 faste medlemmer og holder til på Bergen off. Bibliotek, biblioteksjefens kontor.

Historiegruppen

Historiegruppen møtes jevnlig. Prosjektet med arbeidstittel «BKF og pionerkvinnene» fortsetter.

Kvinnehistorisk kulturløype

Arbeidet med brosjyren til Kvinnehistorisk kulturløype fortsetter og ventes ferdig i løpet av våren 2016.

Brønnøysundregisteret

BKF er nå registret i Brønnøysundregisteret.

Medlemmer

BKF har god kontakt med medlemmene og sender informasjon om møter og annet på e-post. Medlemstallet øker stadig.

*Bergen 20.01.2016
Ellen Moe Skibenes, sekretær BKF*

Drammen Kvinnesaksforening 2015

Drammen Kvinnesaksforening kan se tilbake på et aktivt og morsomt år. Vi har vært godt synlige i Drammenssamfunnet, med åpne temamøter, lørdagskafeer, byvandring, deltakelse i byens 8. marsarrangement og i byens klimafestival. Vi har tatt opp temaer som kvinnehistorie, vold, klima, kvinner og arbeidsliv og kvinner i idretten, alle aktuelle temaer som fortjener å bli synliggjort.

På årsmøtet valgte vi ny leder, Turid Lilleheie. På årsmøtet ble det også vedtatt å utnevne tre æresmedlemmer, Gunhild Ramm Reistad, Eva Stabæk og Ingrid Ross Solberg. En av grunnene til dette var deres mangeårige engasjement for kvinnesaken, bl.a. som revyskuespillere i 8. mars-teateret. 8. mars tro de også til med en egenprodusert revy på festmøtet, både med fokus på kvinnehistorie og med spark til kommunen som nok kan finne på å diskriminere gamle damer! Temaet for hovedappellen på dette møtet var ellers Arbeidsmiljøloven.

Det var fullt hus på møtet, og mer enn 200 mennesker i 8. mars-toget. Underveis stoppet toget ved relieffet av Betzy Kjelsberg ved elvepromenaden. Der trommet Sykelpleierforbundets trommeorkester, og Liv Evju, nestleder i Drammen Kvinnesaksforening, holdt

appell. Det flotte frammøtet viste med all mulig tydelighet at kvinnedagen og kvinnesaken er like aktuelle som alltid!

Vi har hatt tre lørdagskafeer dette året, den første i januar, i samarbeid med Klimafestivalen. Temaet var naturlig nok klima og miljø. På vårkafeen snakket Torhild Skard om våre egne pionerer og sine formødre, Åse Gruda Skard og Målfrid Grude Koht. Høstkafeen handlet om kvinner og toppidrett. Hyggelige møter med god stemning og god servering.

Temamøtene vår og høst handlet om miljø og vold i nære relasjoner.

Vi har, som før nevnt, vært opptatt av kvinnehistorie, temaet for byvandringen som var sommeravlutningen vår, var Drammen i et kvinneperspektiv. På vår tradisjonelle torskeaften i desember hadde vi et sangprogram med tradisjonelle kvinnesanger, 8. mars-sanger og også noen av 8.mars-teaterets hits.

Vi har hatt god oppslutning om arrangementene våre, noe som ansporer oss til å stå på videre.

Turid Lilleheie, leder av DKF

Oslo Kvinnesaksforening

AKTIVITETER I 2015

Oslo Kvinnesaksforening har hatt et aktivt år. Foreningen har arrangert 8 åpne medlemsmøter, hvorav to i samarbeid med NKF, og tre lørdagskaféer med innledere. Foreningen var medarrangør ved markeringene for den internasjonale kvinnetdagen 8. mars og for FN internasjonale dag for avskaffelse av vold mot kvinner 25. november. Dessuten organiserte OKF en egen markering ved Camilla Collett-statuen i Slottsparken 8. mars.

To-tre av de åpne medlemsmøtene la spesiell vekt på unge kvinner, hvordan unge kvinner utfordres i dag, hvordan unge feminister møtte disse og hvilket forhold de har til kvinnebevegelsen. Det ble arrangert to åpne møter og en lørdagskafé som forberedelse til kommunevalget. Møtene ble arrangert som samtalemøter med hhv byrådspartiene H, V, KrF, opposisjonen A, SV, R og med Feministisk initiativ om hva kvinner kan vente seg etter valget. To møter gikk gjennom hva som er kommet ut av likestillingsutvalgets innstilling og av kvinne- og likestillingsforskningen. En lørdagskafé tok opp arbeidsmiljølov og likestilling. Før årets slutt arrangerte OKF et møte om befolkning, aldring og eldreomsorg. På julemøtet ble det gitt et kåseri om kvinner nominert til Nobels fredspris.

Ved fjorårets sentrale 8. marsarrangement var hovedparolen: Stopp regjeringas angrep på kvinners rettigheter! Blant hovedparolene var også stopp vold, rasisme, for likelønn og arbeidsmiljølov. OKFs 8. marsarrangement la hovedvekt på internasjonale aspekter og ga støtte til IKFFs 100-årsjubileum. Markeringen med fakkeltog og appeller 25. november hadde hovedparole Kvinner på flukt – Gi kvinner vern! og leverte opprop til Stortinget.

OKF vedtok to uttalelser; mot inntektsgradering av barnetrygden og mot skjønnhetstyranniet. Foreningen bidro aktivt til å utforme oppropet 25. november og til NKF's uttalelse til Stortinget om Likestillingsmeldingen. Foreningens læseforening er fortsatt aktiv.

OKF har 347 medlemmer, hvorav 239 betalende. Foreningen har i 2015 trappet opp informasjonsvirksomheten overfor medlemmene, overfor kvinne-, politiske og andre organisasjoner og overfor pressen ved hjelp av e-post og Facebook. Også NKF's åpne arrangementer er gjort bredt kjent. Deltakelsen på møtene er forholdsvis lav, men vårt inntrykk er at virksomheten generelt, uttalelsene og samarbeidet med andre organisasjoner har gitt OKF et stadig bedre omdømme.

Leder av OKF er Karin Beate Theodorsen.

1. HALVÅR

19.1. Åpent møte på Litteraturhuset NKF i samarbeid med OKF

Tema: Enslige forsørgere – dømt til fattigdom?

Innledere: Anne Skevik Grødem, ISF og Stig Rusten, Aleneforeldreforeningen

24.1. Lørdagskafé i Majorstuveien 39

Samtaletema: Arbeidsliv – likestilling – arbeidsmiljøendringer - Storstreik 28.01.

Innledning ved Inger Helene Vaaten, informasjonsrådgiver, Handel og kontor

25.02. Medlemsmøte i Majorstuveien 39

Tema: Likestilling – hva kom ut av likestillingsutvalgets forslag – hva nå?

Innleder professor Hege Skjeie, Institutt for statsvitenskap, Universitetet i Oslo

08.03. 8.mars arrangement

OKF medarrangør i fellesarrangement. Appeller og demonstrasjonstog. OKFs arrangement ved Camilla Collettstatuen i Slottsparken. Appell ved Liv Tørres, Norsk Folkehjelp. Henvisning til Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet (IKFF)s plakatutstilling i Kunstneres Hus

21.03. Lørdagskafé i Majorstuveien 39

Samtaletema: Kvinneforskning – betydning for kamp for likestilling

Samtale med prof. Hanne Haavind, Psykologisk inst., UiO, tidl. leder av kvinneforskningssenteret

23.04. Medlemsmøte i Majorstuveien 39

Tema: Kvinner og kommunevalget i Oslo – hva venter oss etter valget?

Tone Tellevik Dahl, Arbeiderpartiet, Marianne Borgen, SV, Eivor Evenrud, Partiet Rødt

9.5. Landsstyremøte i NKF i Majorstuveien 39

Åpent faglig program. Margunn Bjørnholt om temaet:

Økonomi er kvinnesak. Hva rører seg innen feministisk økonomi internasjonalt og hvilke krav bør vi stille til våre myndigheter?

19.05. Medlemsmøte i Majorstuveien 39

Tema: Kvinner og kommunevalget i Oslo – hva venter oss etter valget?

Maren Malthe-Sørensen, Høyre, Gudrun Jære Hoel, Venstre, Oddbjørg Minos, KrF

03.06. Årsmøte i Majorstuveien 39

Årsmøtesaker

2. HALVÅR

29.8. Lørdagskafé i Majorstuveien 39

Hva vil – og skal vi med – Feministisk initiativ?
med Cathrine Linn Kristiansen

9.9. Åpent møte i Deichmanske bibliotek,

Harald Hårfagres gt. 2, Majorstuen

Hva er nytt – hvordan utfordres dagens unge jenter og kvinner
– hvilke nye tiltak trengs – hvordan kan Kvinnesaksforeningen
støtte de unge?

Oda Faremo Lindholm, Muniba Ahmad, Malin Lenita Vik,
Noor Jdid

26.9. Rundtur med Nina Sundbyes skulpturer AVLYST

10.10. Åpent seminar i Litteraturhuset Fredrikstad,

NKF seminar: Katti Anker Møller – hennes liv og lære

10.10. Åpent møte, Litteraturhuset i Oslo i samarbeid med NKF

Marta Breen: Skjønnhetstyrranniet og den nye feminismen

18.11. Medlemsmøte i Majorstuveien 39,

Norge i aldring – hvor gamle blir vi og hvordan vil vi ha
alderdommen?

Innledninger ved Astri Syse, SSB og
Ellen Kirkaas, Kampen Omsorg+

25.11. FNs internasjonale dag for bekjempelse av vold mot kvinner

OKF medarrangør i markering med fakkeltog og appeller og overlevering av opprop til Stortinget ved Anette Trettebergstuen, Arbeiderpartiet. Appeller ved Tove Smaadahl, Krisesentersekretariatet, Vibeke Risa, Flyktninghjelpen, Marianne Borgen, SV, ordfører, Seher Aydar, Solidaritet med Kurdistan, Iselin Nybø, Venstre. Konferansier: Kirsti Bergstø, SV

3.12. Medlemsmøte i Majorstuveien 39

Julemøte. Innledning ved Ingunn Norderval om Kvinner nominert til Nobelprisen 1905-1960

OKFs Læseforening møtes ca hver fjerde uke.

Kontakt: Gunhild Ramm Reistad

Uttalelser

3.6.2015 Kamp mot skjønnhetstyrranniet

3.6.2015 Nei til inntektsprøving av barnetrygden

25.11.2015 Bidrag til opprop Kvinner på flukt – Gi kvinner vern!

25.11.2015 Bidrag til NKFs uttalelse til Stortingsmelding 7
(2015-2016) Likestilling i praksis

Kvinnesak i andre medier

NKF har i løpet av året opprustet sin nettside kvinnesak.no, og bruk av sosiale medier som Facebook og Twitter.

I mars 2015 lanserte NKF i tillegg et nytt tidsskrift på nett, feministen.no, med Margunn Bjørnholt som redaktør. Ved årets slutt kan vi glede oss over betydelig aktivitet og lesertall for feministen.no, takket være Gunhild Maria Hugdal som har trådt inn som medredaktør og gjort en stor innsats med å rekruttere skribenter.

Norges Kvinnelobby 2015

Norges Kvinnelobby 2015

Norsk Kvinnesaksforening er medlem av paraplyorganisasjonen Norges Kvinnelobby sammen med ni andre kvinneorganisasjoner. I 2015 hadde Norges Kvinnelobby disse medlemsorganisasjonene: Internasjonal kvinneliga for fred og frihet, Juridisk rådgivning for kvinner, Krisesentersekretariatet, Kvinnefronten, Kvinnegruppa Ottar, Kvinneuniversitetet i Norden, MiRA – Ressurscenter for kvinner med minoritetsbakgrunn, Norsk Kvinnesaksforening, Norske kvinnelige juristers forening, SNF-Sámi NissonForum/ Samisk KvinneForum.

Norsk Kvinnesaksforenings leder Margunn Bjørnholt ble valgt som leder for Norges Kvinnelobby ved etableringen i 2014 og gjenvalgt i 2015. Norges Kvinnelobby har i løpet av første driftsår blitt en aktør som regnes med.

Kvinnekonvensjonen og Beijing Platform for Action

Utgangspunktet for Norges Kvinnelobbys virksomhet er FNs Kvinnekonvensjon og Handlingsplanen fra Beijing .

Norges Kvinnelobby deltok etter invitasjon fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet i den norske delegasjonen til kvinnekommisjonsmøtet i New York 2015 og arrangerte et eget arrangement om kvinneorganisasjonenes rolle i demokratiet. Reisekostnader og opphold er dekket av styremedlemmenes organisasjoner og ikke over Norges Kvinnelobbys budsjett.

Norges Kvinnelobby har tatt initiativ til å samordne arbeidet i Norge med skyggerapport til FNs kvinnekommisjonskomite, CEDAW, og har søkt om støtte fra BLD for å koordinere arbeid med neste skyggerapport til FNs kvinnekonvensjonskomite.

Norges Kvinnelobby arrangerte 3. september et seminar for kvinneorganisasjoner om FN-systemet og hvordan konvensjoner kan brukes i kvinneorganisasjonenes arbeid for kvinners rettigheter i Norge.

Andre møter

Markering mot 5-årsregelen den 8. mai 2015 foran Stortinget i samarbeid med Mira-senteret. Norges Kvinnelobby deltok med appell.

Møte om likestillingsloven og utlendingsloven i Litteraturhuset den 19. juni. Norges Kvinnelobby var medarrangør.

Norges Kvinnelobby har deltatt med innlegg etter invitasjon fra BLD på to møter arrangert av BLD, den 5. mars, i forbindelse med den internasjonale kvinnedagen, da Frøydis Patursson holdt innlegg, og den 23. juni, om regjeringens rapport til kvinnekommisjonskomiteen, der Fakhra Salimi holdt innlegg.

Økonomi

Søknader til BLD om støtte for 2015 og for 2016, samt søknader om støtte til enkeltaktiviteter, som deltakelse på møter i FN-regi, har alle blitt avslått. Norges Kvinnelobby henvises av BLD til å søke om aktivitetsstøtte i BUFdir.

Kvinnelobby, diskrimineringsklage

Etter gjentatte avslag på samtlige søknader om finansiering har tidligere høyesterettsdommer Karin Bruzelius bistått styret med å formulere klage til sivilombudsmannen på manglende finansiering av Norges Kvinnelobby som diskriminering. Klagen er til behandling.

International Alliance of Women

Norsk Kvinnesaksforening er medlem i den internasjonale paraplyorganisasjonen International Alliance of Women (IAW). IAW representerer 41 medlemsorganisasjoner med flere hundre tusen medlemmer, og har generell konsultativ status i FNs økonomiske og sosiale råd. NKF's nåværende leder Margunn Bjørnholt er styremedlem i IAW i perioden 2013–2016.

Nordisk samarbeidsprosjekt om kvinners økonomiske medborgerskap. NIKK-prosjekt (Nordisk institutt for kunnskap om kjønn)

Det ble holdt to møter i prosjektet:

Aleneforeldre dømt til fattigdom?

Et samarbeidsmøte med Oslo Kvinnesaksforening på Litteraturhuset 19. 01.15

Kvinner i næringslivet. Hvor er det blitt av alle kvinnene?

Et samarbeidsmøte med tankesmien Agenda på Kulturhuset på Youngstorget 25. 08. 15.

Begge møtene er presentert tidligere i artikkelsamlingen.

Møtene er del av et nordisk samarbeidsprosjekt med tre av de øvrige nordiske medlemmene i International Alliance of Women (IAW)

Dansk Kvindesamfund, Fredrika Bremer Förbundet og Naisialiitto Unioni – Kvinnosaksförbundet Unionen Finland. Prosjektet er finansiert av Nordisk institutt for kunnskap om kjønn (NIKK).

Bakgrunn

Økonomi og fordelingspolitikk har ikke vært fremtredende i de nordiske lands likestillingspolitikk de siste tiårene. Videre har likebehandling og kjønnsnøytrale reformer dominert fremfor positiv forskjellsbehandling, noe som har vist seg å ha negative konsekvenser for kvinner. Norge ble kritisert i den siste høringen i FNs kvinnekommisjonskomite (CEDAW), for å legge for mye vekt på kjønnsnøytralitet og for å ignorere kvinners økonomiske interesser ved samlivsbrudd og i forhold til pensjon.

For å få økt fokus på kvinners økonomiske medborgerskap i Norden, har vi arrangert seminarer i hvert land, der vi tar opp tema knyttet til kvinner og økonomi. Samtidig som det setter fokus på viktige likestillings spørsmål, vil dette fellesprosjektet bidra til å gjenopplive og styrke samarbeidet mellom de eldste kvinneorganisasjonene i Norden, og kontakten mellom den nordiske og den internasjonale kvinnebevegelsen gjennom felles medlemskap i International Alliance of Women.

FNs kvinnekommisjons arbeidsmetoder

Av IAWs leder Joanna Manganara, president i International Alliance of Women

Kvinner frivillige organisasjoner samt feministiske organisasjoner har blitt ekskludert fra forhandlingene av den politiske erklæringen av dette årets sesjon i FNs kvinnekommisjon, CSW 59 samt fra resolusjonen om kvinnekommisjonens arbeidsmetoder. Kvinnekommisjonen synes ikke lenger å være et sted hvor kvinner og feministiske organisasjoner kan uttrykke sine synspunkter og påvirke utviklingen av politikk som påvirker kvinners liv og fremtid.

Rommet for kvinners og feministiske organisasjoner lukkes gradvis, særlig på internasjonalt nivå. De mest omstridte temaene i forhandlingene om kvinner i forhandlingene om kommisjonens arbeidsmetoder har vært kvinners og jenters menneskerettigheter, samt henvisninger til kvinneorganisasjoner og feministiske organisasjoner, samt frivillige organisasjoners observatørstatus i forhandlingene. Formuleringer om kvinners og jenters menneskerettigheter er ikke inkludert. Likeledes er formuleringer om kvinner og feministiske organisasjoner fraværende. Videre nevnes ikke observatørstatus for frivillige organisasjoner i forhandlingene. Det eneste ordet som

er inkludert er «jenter». Deltakelse fra frivillige organisasjoner og andre sivile aktører i regjeringsdelegasjoner ble beholdt.

Etter vårt syn bør kvinnekommisjonens rolle være å realisere kvinners og jenters menneskerettigheter, blant annet gjennom kvinnekommisjonens normgivende rolle. Den bør også styrke det sivile samfunns rolle i kommisjonen inkludert å gjøre forhandlinger om sluttokumenter åpne for observasjon av frivillige organisasjoner og ikke bare et utvalg av noen få, slik at de frivillige organisasjonenes innspill veksler med med regjeringenes i den generelle debatten og økt deltakelse av frivillige organisasjoner i paneler, rundebord og andre interaktive dialoger.

Kommisjonen bør også sørge for at kvinnekommisjonen spiller en rolle i å overvåke gjennomføringen av bærekraftig utvikling, som inneholder viktige forpliktelser til likestilling. For å konkludere: språket i teksten om kvinnekommisjonens arbeidsmetoder har gått flere skritt tilbake.

FNs kvinnekommissjon CSW 9.–20. mars 2015 i New York

(Commission on the Status of Women)

Norsk Kvinnesaksforening var tilstede under møtet i FNs kvinnekommissjon i New York i mars 2015, og vi var medansvarlige for tre parallelle arrangementer:

Gjennom International Alliance of Women (IAW) arrangerte vi to arrangementer:

- *Why the future of economic development must be feminist*, om feministisk økonomi med innlegg fra tre kjente feministiske økonomer (Marilyn Power, Jennifer Olmsted og Edith Kuiper).
- *Women in power* av og med Torild Skard, om kvinnelige statsledere, basert på hennes nye bok *Maktens kvinner*. Begge arrangementene vakte stor interesse og var meget godt besøkt.

Gjennom Norges Kvinnelobby deltok vi med eget arrangement om kvinneorganisasjonenes rolle i demokratiet, der Norsk Kvinnesaksforening, Mira-senteret, Juridisk rådgivning for kvinner og Krisesentersekretariatet samt to medlemmer fra Stortingets Familie- og kulturkomite deltok i panelet.

Margunn Bjørnholt (NKF) holdt foredraget:

The future and role of Women's Rights Organizations in Developed Democracies

The Norwegian Women's Lobby is an umbrella organization of women's associations in Norway. In this parallelevent, a panel of representatives of member organizations of the Norwegian Women's Lobby presents the status, challenges and needs of women's organizations to work for gender equality in Norway. Norway ranks high on gender equality in international comparisons, and is by many seen as a champion of gender equality, but seen from the inside, the picture is not that bright, and the lack of resources and the marginalization of the women's movement in decision-making processes remains a major problem.

Panelists: Lone Alice Johansen, The Women's Shelter Secretariat, Frøydis Patursson, The Legal Advice for Women (JURK), Fakhra Salimi, The MiRA Resource Center for Black Immigrant and Refugee Women, Margunn Bjørnholt, the Norwegian Association for Women's Rights (and more to be announced).

www.kvinnelobby.no

Familiepolitikken må fremme likestilling og sikre barns velferd

Uttalelse fra Norsk Kvinnesaksforening til Familiemeldingen til Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet 09. 02. 15

Fremme likestilling

Som kjent krever økonomisk likestilling mellom kvinner og menn at det enkelt å forene omsorg for barn med lønnet arbeid. Foreldrepermisjonen bør utvides til 18 måneder, slik den er i Sverige. Av dette bør tilstrekkelig være reservert mor til at hun blir fullt restituert etter fødselen, og slik at barnet kan fullammes tilstrekkelig lenge. Samtidig er fedrekvoten viktig både for likestilt foreldreskap og av hensyn til barnet. Derfor kan vi ikke støtte nedkorting eller uthuling av fedrekvoten.

Det er sammenheng mellom likestilling i familien og likestilling i det lønnede arbeidsliv, slik blant annet likelønnskommisjonen av 2008 slo fast. Når de typiske kvinneyrker er lavere lønnet enn de typiske mannsyrker, vil det lønne seg for familien at det er mor som er hjemme eller arbeider deltid. Samtidig vil kvinners deltidsarbeid svekke hennes stilling i arbeidsmarkedet. Derfor er heving av lønn i lavtlønnede kvinneyrker sammen med obligatorisk pappapermisjon en del av en familiepolitikk som fremmer likestilling.

Det bør være full barnehagedekning, med opptak minst to ganger i året. Inntektsprøvde satser i barnehagen kan gjøre det ulønnsomt for mor å ta lønnet arbeid, og dermed motvirke økonomisk likestilling og utgjør fattigdomsfeller. Skatteklasser to for ektepar bør oppheves siden den kan utgjøre en sperre mot lønnsarbeid for gifte kvinner.

Sikre barns velferd

Barnetrygden har vært uendret i nominelle kroner siden 2001. Det innebærer at realverdien har sunket. Fordelingsutvalget som avga innstilling i 2009, påviste at en øking i barnetrygden vil utjevne inntektsulikhet mellom husholdninger uten at reglene blir endret. Siden over 90 pst av trygden blir utbetalt til kvinner, utjevner den også inntektsforskjeller mellom kvinner og menn. På denne bakgrunn mener Norsk Kvinnesaksforening at det er på høy tid at den blir økt. Samtidig vil vi advare mot å inntektsprøve den. Inntektsprøving av barnetrygden vil ha samme virkning som en særskilt progressiv inntektsskatt for mødre, og kan bidra til å gjøre det ulønnsomt for dem å ta lønnet arbeid, eller øke den lønnede arbeidstiden.

Et enkelt og forholdsvis billig tiltak for å avhjelpe barnefattigdom ved hjelp av trygden, ville være å gjeninnføre søskentillegget slik fordelingsutvalget pekte på. Søskentillegget innebar høyere beløp fra og med barn nr tre. Det er få familier som har tre eller flere barn, samtidig som det er overhyppighet av mange barn blant fattige barnefamilier. Det er derfor søskentillegget er et rimelig og effektivt tiltak mot barnefattigdom.

Barn av aleneforeldre har særlig høy risiko for å havne i fattigdom. Overgangsstøtten til enslige forsørgere er viktig for å opprettholde deres økonomiske levestandard; det gjelder særlig enslige forsørgere fra minoriteter. Derfor bør tiden for overgangsstønad ikke kortes ned.

Hilde Bojer
Norsk Kvinnesaksforening

Advarer mot å tillate surrogati

Uttalelse fra Norsk Kvinnesaksforening til NOU 2014: 9 Ny adopsjonslov Vedrørende surrogati til statsråd Solveig Horne, Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet 04. 03. 15

Norsk Kvinnesaksforening (NKF) mener surrogati reiser mange vanskelige moralske, etiske og rettslige spørsmål. Vi etterlyser mer kunnskap om følgende spørsmål: Hvem bestemmer, hva er motivet for å være surrogatmor og hvordan er arbeidsvilkårene? Blir kvinnene ivaretatt? Hva er konsekvensene på kort og lang sikt; emosjonelt, medisinsk og sosialt? Er kvinnene ofre eller aktører?

Bruken av surrogati gir grunnlag for etiske refleksjoner: Surrogatmødrene er et middel og ikke et mål i seg selv. Mennesket blir et utbyttable instrument og ikke en person. Hvordan forstås det, diskuteres det av de involverte og hvordan håndteres dette i prosessen?

NKF er i det hele tatt svært skeptisk til forholdene for surrogatmødrene, spesielt i India. Vi mener forholdene er for dårlige, både medisinsk, sosialt og emosjonelt. Surrogati ligner for mye på det vi kaller global kvinneutnytting.

Oslo, 04. mars 2015
For Norsk Kvinnesaksforening
Janicke Karin Solheim
medlem av arbeidsutvalget

Kvinne- og barnefiendtlige endringer av barneloven

Kommentarer til barne- og likestillingsministerens pressemelding om endringer av barneloven.
Vedtak på landsstyremøtet 9.05.15

Til statsminister Erna Solberg, Barne- og likestillingsminister Solveig Horne, Stortingets familie- og kulturkomite og de parlamentariske lederne av partiene på Stortinget.

Norsk Kvinnesaksforenings landsstyre 9. mai 2015 går imot kvinneog barnefiendtlige endringer av barneloven og krever at eventuelle endringer av barneloven ivaretar kvinners rettigheter og fremmer barnets beste. Landsstyret vedtok følgende uttalelse som er Kommentarer til barne- og likestillingsministerens pressemelding om endringer av barneloven.

Norsk Kvinnesaksforenings landsstyre samlet til møte 9. mai 2015 har notert at barne- og likestillingsministeren i en pressemelding har varslet flere endringer i barneloven. Saken er imidlertid ennå ikke ferdigbehandlet i departementet og høringsnotat i saken vil først bli sendt ut til sommeren. Fremgangsmåten gjør det vanskelig å vurdere hvilket grunnlag departementet – utover det rent ideologiske – har for forslagene. Med tanke på det avsluttende arbeidet i departementet med høringsnotatet, vil landsstyret i NKF spille inn følgende kommentarer som vi forutsetter vil være behandlet i høringsnotatet, som vi dessuten forutsetter redegjør for grunnlaget for forslagene.

I pressemeldingen understreker statsråden at hensikten er å fremme barns beste ved å likestille foreldrene. NKF's landsstyre forutsetter at departementet for hvert enkelt punkt i forslaget drøfter hvordan dette fremmer barnets beste, og også vurderer motargumentene. Tilsvarende mener vi at høringsnotatet må inneholde en vurdering av forslaget i lys av bestemmelsene i FN's kvinnekonvensjon og FN's barnekonvensjon. Barnekonvensjonen og kvinnekonvensjonen gjelder begge som norsk lov. Det er viktig at forpliktelsene etter begge konvensjoner vurderes allerede i lovgivningsprosessen slik at domstolene ikke vil måtte sette de vedtatte bestemmelsene til side som stridende mot konvensjonsforpliktelsene.

Et forslag er å innføre felles foreldreansvar også for foreldre som ikke bor sammen når barnet blir født. I det alt vesentlige er dette et forslag som vil gi menn rettigheter etter barneloven § 30. Dette vil videre bety at faren også vil være verge for barnet, jf. vergemålsloven av 2010 § 16. Det er mange grunner til at foreldre ikke bor sammen når et barn blir født; faren kan være gift, forbindelsen har vært kortvarig, mannen ønsker ikke barnet, kvinnen har benyttet en manns sæd for å bli gravid uten å ha ønskemål om fortsatt kontakt med mannen. Det at mannen skal ha foreldreansvar i slike situasjoner er stort sett ikke ønskelig. Landsstyret i NKF frykter at kvinner gitt en slik lovendring i mindre grad vil være innstilt på å medvirke ved fastsettelsen av farskapet. Vi forutsetter at departementet i høringsnotatet grundig drøfter og redegjør for hvilke rettigheter og plikter lovforslaget vil medføre.

Det foreslås videre å endre dagens regulering av delt bosted. Formålet med forslaget er å øke bruk av en slik ordning ved samlivsbrudd. Landsstyret i NKF ser ikke bort fra at dette kan være en ordning som likestiller foreldrene. NKF ønsker at bruk av ordningen med delt bosted skal ivareta kvinners rettigheter og fremmer barnets beste. Vi forutsetter at det i høringsnotatet redegjøres for forskning om dette er til barns beste, særlig når foreldrene ikke er i stand til å samarbeide om ordningen. Vi henstiller videre om at begrepet «delt bosted» blir nærmere definert i notatet. Vil f.eks. en deling 65 % – 35 % oppfylle definisjonen.

Det å bo to steder kan være svært slitsomt for barn som stadig vil måtte forholde seg en endret omgivelse. Fagfolk advarer mot delt bosted der foreldrene ikke klarer å samarbeide. Videre er delt bosted ikke anbe-

falt for barn under tre år. Landsstyret minner om at ordninger med delt bosted forutsetter at foreldrene bor nær hverandre. Det skal ikke kunne innføres en ordning som forutsetter at barnet skal flytte mellom skoler/ barnehager alt etter hvor de skal bo den uken. Slike ordninger er desidert i strid med barnets beste og ordningens formål fremstår primært å være tilfredsstillelse av foreldrenes ønske av å se barn vokse opp.

Delt bosted har store, utilsiktede, negative konsekvenser for kvinners økonomi. Mødre med delt bosted hadde dårligst økonomi av alle grupper skilte foreldre i en undersøkelse om delt bosted gjennomført av NOVA og NIBR på oppdrag fra departementet i 2007. Vi forutsetter at det gjøres rede for hvordan en ytterligere utvidelse av ordningen med delt bosted skal gjennomføres uten ytterligere forverring av delemødrenes økonomi.

Ordninger med delt bosted er enklere å gjennomføre i større samfunn. Landsstyret i NKF peker på at i mindre samfunn kan det etter et samlivsbrudd ofte være vanskelig for den ene partene å bli boende der, herunder å ta utdanning og finne egnet arbeid. Dersom barna har delt bosted, betales det sjelden underholdsbidrag og begge foreldre må da ha ervervsinntekt, såfremt departementet ikke tar sikte på å øke tallet på personer som trenger støtte til livsopphold fra det offentlige. NKF's landsstyre forutsetter at departementet vurderer begge alternativene i forhold til forpliktelsene etter kvinnekonvensjonen.

Det tredje forslaget går ut på å regulere en forelders rett til å flytte sammen med barnet. Den andre forelderen foreslås i slike tilfeller gitt enten en vetorett eller en utsettelsesrett. For de tilfeller hvor kvinnen hindres i å flytte, forutsetter vi at departementet i høringsnotatet vurderer forslagene i lys av kvinnekonvensjonens forpliktelser. I denne forbindelse viser vi til at kvinner erfaringsmessig er den som bryter ut av samlivet og at hun må reetablere seg. Slik vi ser det, bør det vurderes om bruk av veto/utsettelsesretten skal føre til et økt økonomisk ansvar for den som benytter seg av retten gitt at det mange steder vil være vanskelig å finne et utkomme. Det bør også drøftes i notatet om det er riktig at noen for å kunne flytte fritt innen landet – noe som ellers er en menneskerett – skal bli tvunget til å etterlate seg sine barn.

Det siste forslaget gjelder tiltak mot samsværssabotasje. Det foreslås prinsipalt å endre reglene om dette for å gjøre ordningen med tvangsbot enklere og mer effektive. Vi forventer at departementet i høringsnotatet redegjør for hva som defineres som samsværssabotasje, omfang og årsaker til såkalt samsværssabotasje. Etter det vi vet kan det være mange grunner til at samvær blir vanskelig. I mange tilfeller skyldes det at barn ikke ønsker å gjennomføre samvær. Å fremtvinge samvær i slike situasjoner er ikke til barns beste. Det kan også skyldes mer eller mindre berettigede mistanker om at barnet vil bli utsatt for psykisk eller fysisk mishandling. I slike tilfeller kan tiltak for å undersøke realiteten i mistanken og sikre at barnet ikke utsettes for overgrep under samvær være mer effektive enn tvangsbot.

En annen form for samsværssabotasje er de tilfeller hvor den forelder som barnet ikke bor fast hos, ikke ønsker samvær med barnet. Som kjent er lovens ordning at det er barnet som har rett til samvær, og ikke omvendt. NKF mener at også i disse tilfellene må sabotasje av barnets rett kunne kreves under trussel om tvangsbot, såfremt barnet ønsker samvær.

Landsstyret i NKF kan ikke se at departementet kan bli hørt i forslaget om å straffe barn økonomisk for foreldres manglende samarbeid gjennom trekk i barnebidraget. Dette er penger som skal gå til barnets underhold, se barneloven § 67 og etter landsstyrets syn, vil et slikt forslag være i strid med barnets beste. Aleneforeldre representerer allerede i dag en av de store fattigdomsgruppene i vårt samfunn og barn av aleneforeldre må allerede gå uten mye av det andre barn opplever som en selvfølge.

Karin Bruzelius

Vedtatt av Norsk Kvinnesaksforening landsstyre 9. mai 2015

Krafttak for å hindre flere seksualovergrep

Landsmøte i Norsk Kvinnesaksforening vedtok uttalelsen 09. 05. 15
til statsminister Erna Solberg og justis- og beredskapsminister Anders Anundsen

Landsstyremøtet i Norsk Kvinnesaksforening 9. mai 2015 krever at regjeringen snarest gjennomfører reformer i etterforskningen og domstolsbehandlingen av seksuelle overgrep. Vi er svært bekymret over opplysninger i media om at det store flertallet av de som har vært gjenstand for et seksuelt overgrep velger ikke å anmelde dette til politiet. Vi er også opprørt over redegjørelsene for hvorledes de som tross alt har anmeldt sin sak opplever møtene med politi og domstolene. Situasjonen i dag er ikke rettsstaten Norge verdig. Før det vedtas endringer i straffebestemmelsene, krever vi en innsats for å sikre at de gjeldende straffebestemmelsene reelt bidrar til å sikre en betydelig bedring i tallet på overgrep går ned. NKF foreslår følgende tiltak:

- Det innføres krav om voldtektsmottak i alle fylkeskommuner;
- Politi og påtalemyndigheten gis opplæring i håndteringen av overgrepsutsatte med vekt på kunnskap om hva overgrep innebærer;
- Politiet pålegges å bedre publikums tillit til politiets innsats i denne type saker;
- Politiavhør tas opp på video, slik at det er mulig å sjekke at anmelder/fornærmede er blitt behandlet av politiet på en adekvat måte;
- Det innføres opptak av avhør av fornærmede og vitner i tingrettene;
- Saker om seksualovergrep med en strafferamme på mer enn 6 år behandles ikke av lagretten, men av stor meddomsrett. Dette vil sikre fornærmede – og omgivelsene – en begrunnelse for hvorfor den tiltalte er blitt frifunnet etter å ha blitt funnet skyldig i første instans;
- Når det foreligger opptak fra tingretten, skal fornærmede bare kunne pålegges å forklare seg for lagmannsretten dersom det er noe nytt som aktor/forsvarer/bistandsadvokat/retten ønsker å spørre om, og avhøret skal være begrenset til dette, for øvrig legges opptaket fra tingretten til grunn.

Flere av disse tiltakene krever lovendring og bevilgninger. Situasjonen nå er imidlertid nå så alvorlig at disse tiltakene må gis høyeste prioritet. Dette er nødvendig for å sikre at ikke flere utsettes for seksualovergrep fordi overgriperne mener de ikke risikerer represalier fra samfunnet.

Oslo, 11. mai 2015
av Karin M Bruzelius

Nei til fem års regelen

Høring – Endringer i utlendingsloven og utlendingsforskriften – Hevet botidskrav for permanent oppholdstillatelse mv. – Endringer i statsborgerloven

Til Justis- og beredskapsdepartementet 15.05.15

Norsk Kvinnesaksforening (NKF) viser til departementets høringsbrev 27. mars 2015 (14/7056) vedlagt utkast til lov- og forskriftsendringer og til høringsnotatet. NKF er uenig i forslaget om å innføre et krav om midlertidig oppholdstillatelse i fem år før permanent oppholdstillatelse kan søkes. Vi er også uenig i de øvrige lov- og forskriftsendringene som foreslås. Forslagene vil i stor utstrekning ramme kvinner og barn. Etter NKFs syn er en årlig kostnad på om lag NOK 40 mill. i det alt vesentlig til økt byråkrati, en usedvanlig dårlig anvendelse av offentlige midler.

Innledning

Bakgrunnen for forslagene er en avtale på utlendingsfeltet inngått høsten 2013 mellom regjeringspartiene og de to støttepartene. Selv med en slik bakgrunn, følger det av god forvaltningsskikk at departementet burde ha drøftet forslagene i en bredere kontekst i høringsnotatet. NKF etterlyser nærmere redegjørelser for endringsforslagenes virkninger for ulike grupper som kvinner og barn.

Forhold som NKF mener burde ha vært drøftet i tillegg

Grunnloven fikk i 2014 bestemmelser om barnets beste, se § 104. NKF etterlyser en analyse av betydningen av grunnlovsbestemmelsen for utformingen av regler på utlendingsrettens område og særlig for skjønnsutøvelsen med hjemmel i utlendingsloven og -forskriften. NKF er i tvil om grunnlovsbestemmelsen i tilstrekkelig grad vil være ivaretatt dersom departementet mener at utlendingsloven § 38 (sterk tilknytning til riket) og forskriftens § 8-5 også fremover skal tolkes som nå.

Behandlingen av «*Internasjonale forpliktelser*» av betydning for utformingen av reglene, er, etter NKFs syn, lite tilfredsstillende. I notatet nevnes en rekke internasjonale overenskomster som Norge har sluttet seg til. Flere av overenskomstene er imidlertid norsk lov: SP, barnekonvensjonen og kvinnekonvensjonen i tillegg til EMK som departementet selv nevner, se menneskerettsloven § 2. Ved motstrid har de inkorporerte bestemmelsene som kjent forrang, se § 3.

Selv om bestemmelsene i overenskomstene er norsk lov må de likevel tolkes og benyttes i samsvar med overnasjonale håndhevingsorganer. Gjennomgående benytter disse, f.eks. EMD, en dynamisk fortolkningsstil. Ved utarbeidningen av nye utkast til nye/endrete lov- og forskriftsbestemmelser må slike internasjonale håndhevingsorganers tolkinger legges til grunn for å sike at reglene oppfyller våre konvensjonsforpliktelser. Den dynamiske tolkningsstilen tilsier at en forståelse av en konvensjonsbestemmelse som tidligere var grei, kan være endret. NKF kan ikke se at det i notatet er gitt noen opplysninger om det har skjedd endringer i tolkingen av de aktuelle bestemmelsene.

For FNs barnekonvensjon og FNs kvinnekonvensjon gjelder at FNs barnekomite eller kvinnekomite kan ha hatt merknader til gjeldende norske bestemmelser i forbindelse med sine periodiske gjennomgåelser av Norges rapporter. NKF forutsetter at det gjøres rede for eventuelle kommentarer disse organer har hatt i forbindelse med at departementet foreslår endringer.

Høringsnotatet nevner ikke hvorvidt Norges forpliktelser i medhold av *EØS-avtalen*, kan ha betydningen for utformingen og eller praktiseringen av reglene, for så vidt gjelder EØS-borgere. EØS-avtalen også sikrer blant annet fri bevegelighet for personer, se EØS-avtalens artikkel 28. For tolkingen av EØS-forpliktelsene har EU- og EFTA-domstolenes avgjørelser stor betydning.

Notatet forholder seg heller ikke til *rettspraksis* i tilknytning til utlendingslovgivning. Det bør neppe være ukjent for departementet at Høyesterett i de senere år ved en rekke anledninger har behandlet spørsmål om tolkingen av bestemmelser i utlendingsloven, senest i Rt. 2015 side 93 avsnitt 61 flg., hvor blant annet Grunnlovens § 104 om barnets beste drøftes i lys av Barnekomiteens General Comment No 14 (2013): Her heter det at selv om barnets beste avveies mot andre interesser «skal hensynet til barnets beste ha stor vekt – det er ikke bare ett av flere momenter i en helhetsvurdering, men at barnets interesser skal danne utgangspunktet, løftes spesielt frem og stå i forgrunnen (avsnitt 65). NKF i viser også til dommens avsnitt 67 om EMDs vurderinger i forbindelse med proporsjonalitetsvurderingen etter EMK artikkel 8 nr. 2.

NKF kan heller ikke se at det i notatet er redegjort for de kravene som stilles i *svensk og dansk rett* for å få permanent oppholdstillatelse, herunder for erfaringer som man eventuelt måtte ha i disse landene med hevet botidskrav for å få permanent oppholdstillatelse. Slike redegjørelser er vanlige i lovforarbeider og gir et bredere grunnlag for de vurderinger som skal foretas.

Endringene i utlendingsloven

Utlendingsloven gjelder for alle utlendingers opphold i riket og således for en uensartet gruppe mennesker med meget ulike forutsetninger for å sette seg inn i lovens og forskriftens bestemmelser. Utgangspunktet for forslagene er ønsket om å skjerpe vilkårene for å få lov til å oppholde seg permanent i Norge, herunder å få norsk statsborgerskap. Sentralt i denne sammenheng er å øke kravet om opphold i Norge med midlertidige oppholdstillatelse fra tre til fem år som grunnlag for søknad om permanent oppholdstillatelse. Begrunnelsen for endringen er at en botid på *tre år gir en begrenset tilknytning* til riket. Det heter videre i høringsnotatet «at det derfor er mindre grunn til å gi fortsatt opphold dersom det opprinnelige grunnlaget for at det ble gitt oppholdstillatelse i Norge har bortfalt. Et skjerpet botidskrav styrker myndighetenes mulighet til kontroll med at utlendinger ikke har fått opphold i Norge på et fiktivt grunnlag, for eksempel i et pro forma ekteskap».

NKF kan ikke se at uttalelsen om fem års botid vil sikre at utlendingen får en sterkere tilknytning til Norge enn tre år, eller for så vidt mindre, er dokumentert. Tilknytning er langt på vei et spørsmål om hvor raskt vedkommende kommer i kontakt med det norske samfunnet. Enkelte vil ha fått en sterk tilknytning allerede etter ett år mens andre kan oppholde seg i Norge i svært mange år uten egentlig å få tilknytning til riket. Tiltak for å inkludere nykommere bør etter NKF's syn gis større prioritet.

Tillatelse til opphold i Norge innvilges fordi vedkommende har et grunnlag. I samsvar med gjeldende politikk er det i det alt vesentlige enten individer som har fått oppholdstillatelse i medhold av lovens kapittel 4 «beskyttelse», kapittel 5 «sterke menneskelige hensyn» og 6 «familieinnvandring» som får rett til midlertidig oppholdstillatelse. Gruppen som kommer til Norge for familieinnvandring er sannsynligvis foreløpig den største gruppen. Adgangen til å få oppholdstillatelse for å bli «gjenforent» med en referanseperson er allerede innskrenket, slik at kravene for at personer som tilhører denne gruppen skal få midlertidig oppholdstillatelse allerede er høye

Forslaget begrunnes med et behov for kontroll av at grunnlaget for opprinnelig oppholdstillatelse fremdeles er til stede, herunder for å luke ut pro forma ekteskap.

Pro forma ekteskap er ikke et stort problem. Etter NKF's syn er imidlertid treårskravet et stort problem. Bestemmelsen utnyttes kynisk av norske menn som gifter seg med utenlandske statsborgere. Flere av mennene sørger for å oppløse ekteskapet – gjerne etter lengre tids mishandling av den utenlandske ektefellen – for så med myndighetenes hjelp å få vedkommende uttransport. Mennene importerer deretter ny ektefelle. Under ekteskapet benyttes trussel om utsendelse for å tvinge den utenlandske ektefellen til «lydighet».

Den samlede årlige *økonomiske kostnaden* av forslagene i notatet er i høringsnotatet anslått til ca. 40 millioner kroner. Mye av kostnadene skyldes økt saksbehandling. Hensett til at Regjeringen er opptatt av forenkling og rask saksbehandling er NKF forbauset over at prioritering av beløp av den størrelsen. Alternativ bruk til integrerings- eller bosettingstiltak er en vesentlig bedre anvendelse av offentlige midler.

Departementet har særlig bedt vurdert hvordan forslagene vil virke for *mishandlede kvinner*. På dette punkt slutter NKF seg til uttalelsene fra MiRA -senteret og Krisesentersekretariatet. Vi er enige med disse i at økt krav til botid er en trussel mot reell likestilling av kvinner og menn. Den er også en trussel mot etnisk minoritetskvinnens rettigheter i Norge. Norsk Kvinnesaksforening går derfor imot innstramninger i utlendingsloven og statsborgerloven.

Oslo, 15. mai 2015
For Norsk Kvinnesaksforening

Janicke Karin Solheim,
medlem av arbeidsutvalget

Karin M. Bruzelius,
nestleder

Investeringsavtaler: Mer åpenhet og bedre utredning

Uttalelse fra Norsk Kvinnesaksforening til Modell for avtaler om fremme og beskyttelse av investeringer
Til Nærings- og fiskeridepartementet 08.09.15

Norsk Kvinnesaksforening krever større åpenhet og bedre utredning av investeringsavtaler, og særlig hva dette vil innebære for gjeldende, og særlig fremtidige, norske lover og avtaler, herunder likestillingsavtaler og avtaler for kvinners rettigheter, demokratiske prosesser og nasjonal politisk bestemmelsesrett.

Norsk Kvinnesaksforening (NKF) viser til modellavtalen for investeringsavtaler som departementet har utarbeidet og sendt ut på høring.

Utkastet må ses i forbindelse med forhandlingene mellom EU og USA om en ny frihandelsavtale, Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP). Dersom avtalen blir inngått, vil den kunne få konsekvenser for Norge gjennom EØS-avtalen. En avtale om handel og tjenester, «Trade in Services Agreement (TISA)», forhandles parallelt. mellom et meget stort antall stater, herunder Norge.

Norsk tilslutning til disse internasjonale avtalene forutsetter at Norge innfører en ordning for investorbeskyttelse. Departementet har i den forbindelse utarbeidet utkast til en modellavtale som skal være et utgangspunkt for norske forhandlinger om fremtidige bilaterale investeringsavtaler (BITs). Slike avtaler skal beskytte norske investeringer i staten som avtalen er inngått med, men også utenlandske investorer i Norge. Et sentralt element i en slik investeringsavtale er at uenighet mellom en investor og staten hvor investeringen er foretatt løses ved voldgift.

Norge har siden midten av 1990-tallet ikke inngått BITs. Norsk Kvinnesaksforening kan ikke se at departementet har gitt noen tilfredsstillende begrunnelse for hvorfor det nå er ønskelig å endre dette standpunkt annet enn å vise til de pågående forhandlingene om de nevnte handelsavtalene. Slik NKF ser det, bør spørsmålet om endring av den rådende politikken på dette området først drøftes når de ferdigforhandlede internasjonale avtalene foreligger. En forutsetning er at norsk tilslutning til disse avtalene er i samsvar med Grunnlovens bestemmelser. NKF ser således ikke behov for å endre den generelle norske holdningen til inngåelsen av BITs nå.

Norsk Kvinnesaksforening vil likevel bemerke at de pågående forhandlingene om TTIP og TISA vil kunne ha store nasjonale irreversible konsekvenser, som spesielt kan ramme kvinners økonomiske og sosiale rettigheter. NKF er svært bekymret for det hemmeligholdet som har vært rundt forhandlingene fram til nå. Samfunnsliv, organisasjoner og næringsliv må ha mulighet til å uttale seg løpende i så viktige saker for Norge og for det norske demokrati. NKF mener dette er en sak som krever behandling i Stortinget.

Selv om den utarbeidete modellen for investeringsavtaler bare skal være et grunnlag for fremtidige forhandlinger, og i utgangspunktet ikke vil være noen folkerettslig bindende avtale, etterlyser NKF en uavhengig vurdering av om Grunnlovens betingelser blir ivaretatt: Hvor langt er det i avtaler adgang til å overlate til en voldgiftsrett å bindende å avgjøre tvister mellom en utenlandsk investor og norske myndigheter om vedtak truffet av disse myndighetene? Det er særlig grunn til å ta i betraktning varigheten av den beskyttelse som avtalen gir en investor etter at avtalen har opphørt å gjelde, se artikkel 34 para. 2.

Norsk Kvinnesaksforening er kjent med at flere høringsinstanser stiller seg kritisk til forslagene i høringsuttalelsen og til utvidet bruk av investeringsavtaler. Konsekvensene av Regjeringens forslag vil føre til at demokratiske prosesser, demokratiske beslutninger og politisk frihet blir endret og svekket. NKF stiller seg bak disse vurderingene.

NKF er også kjent med at flere høringsinstanser, blant annet KS og LO, ber om en konsekvensutredning av avtaleutkastene og utkastet til standardavtale. Inngåelse av avtale uten nødvendige utredninger og gode faglige begrunnelser vil bety innføring av avtaler uten at noen (heller ikke den sittende Regjering) vet hva dette vil innebære for gjeldende, og særlig fremtidige, norske lover og avtaler, herunder likestillingsavtaler og avtaler for kvinners rettigheter, demokratiske prosesser og nasjonal politisk bestemmelsesrett.

I likhet med andre, ber NKF om en konsekvensutredning av utkastet til **MODELL FOR AVTALER OM FREMME OG BESKYTTELSE AV INVESTERINGER (INVESTERINGSAVTALER)**. Utredningen må blant annet vurdere om ny avtale vil svekke sentrale og lokale politiske myndigheters muligheter for politisk påvirkning på og kontroll med offentlige og private tjenester og arbeidsplasser, nå og i fremtiden. Utredningen må videre vurdere hvilke konsekvenser forslaget vil ha for nasjonale regler for helse miljø- og sikkerhet, arbeidstakerrettigheter og likestilling. NKF krever at kvinne/likestillingsperspektivet blir spesielt vektlagt i utredningen, herunder kvinners sosiale og økonomiske rettigheter. Dette er i samsvar med Norges forpliktelser og mainstreamingsstrategien.

I tillegg ber vi om en uavhengig vurdering av modellutkastets grunnlovsmessige sider, herunder hvilke grenser grunnloven stiller for adgangen til å inngå slike avtaler.

Oslo, 8. september 2015

Med hilsen
for Norsk Kvinnesaksforening

Margunn Bjørnholt, leder

Advarer mot endringer i barneloven som er i strid med barnets beste og innskrenker bostedsforeldres personlige frihet.

Til Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet 22.09.15

Norsk Kvinnesaksforening (NKF) har følgende kommentarer til forslaget til endringer i barneloven:

Prinsippet om barnets beste og likestilt foreldreskap

Likestilt foreldreskap er et ideal som alle i utgangspunktet kan slutte seg til. Dessverre er det imidlertid en rekke forhold som gjør det vanskelig å oppnå dette i mange tilfeller. Dessverre kommer dessuten idealet om likestilt foreldreskap i mange enkelttilfeller i kollisjon med prinsippet om barnets beste. Som departementet er kjent med fikk vi ved revisjonen av Grunnloven i 2014 en bestemmelse om at hensynet til barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved handlinger og avgjørelser som berører barn, se § 104 annet ledd. NKF mener prinsippet om barnets beste nå bør tas inn som barnelovens formålsparagraf, se nærmere nedenfor.

Formålet med endringene som departementet foreslår i barneloven, er å få frem at likestilt foreldreskap er den foretrukne løsningen når et barns foreldre ikke bor sammen. Norsk Kvinnesaksforening er i utgangspunktet enig med departementet i at det er ønskelig at et barns foreldre så langt som mulig er likestilte i sitt forhold til barnet. Men vi minner om at dette er et ideelt utgangspunkt og advarer mot en lovgivning som ikke tar hensyn til at det i en lang rekke saker er grunner som tilsier at et likestilt foreldreskap ikke vil være til dette barnets beste. Det finnes dessverre fremdeles foreldre som mishandler sine barn fysisk, psykisk og seksuelt. Det kan dessuten ikke bare være slike motsetningsforhold mellom foreldrene at likestilt foreldreskap er vanskelig, men også mellom et barn og en av foreldrene. Kvinnesaksforeningen mener derfor det er vesentlig å innarbeide en formålsparagraf i barneloven som klart får frem at «barnets beste» skal være et styrende prinsipp for barneloven.

Barneloven har som kjent allerede en bestemmelse om barnets beste i § 48, dvs. i saksbehandlingskapitlet. Bestemmelsen bør opprettholdes, men i tillegg bør det tas inn som § 1 en bestemmelse «om føremålet med lova». Paragrafen kan gis følgende ordlyd:

«Barn har krav på respekt for menneskeverdet sitt. Ved handlingar og i avgjerder som vedkjem born, ska kva som er best for bornet vere et grunnleggjande omsyn. Såfremt det kan sameienes med prinsippet om bornets beste, skal foreldra til barnet vere likestilte.»

Foreldreansvaret når barnets foreldre aldri har bodd sammen.

I utkastet foreslår departementet innført felles foreldreansvar også når foreldrene aldri har bodd sammen. Det er skissert to mulige alternativer dersom moren ikke ønsker delt foreldreansvar med faren.

NKF fraråder prinsipalt at det innføres felles foreldreansvar som hovedregel i disse tilfellene. Den bestemmelsen departementet foreslår vil gjelde de tilfeller hvor farskapet enten erkjennes eller blir fastslått. Ved å få del i foreldreskapet, vil barnets far få rett til å delta i avgjørelsen av en rekke personlige forhold for barnet.

Det er mange grunner til at et barns foreldre ikke bor sammen når det fødes. Noen barn er resultat av overgrep mot mor. I andre tilfeller har mannen ikke ønsket svangerskapet/barnet. Etter vårt syn er det da å gi mor en unødvendig tilleggsbelastning om hun skal være nødt til å forelegge en rekke spørsmål vedrørende barnet for faren.

Under ingen omstendighet kan NKF akseptere at man i lovgivningen pålegger kvinnen å reise søksmål for å frata faren del i foreldreansvaret for barnet. En slik bestemmelse vil, når den blir kjent, kunne føre til at kvinner ikke bidrar til å få klarlagt hvem som er barnets biologiske far.

Flytting innenlands

Departementets forslag i høringsnotatet berører de tilfeller hvor barnet bare bor fast sammen med den ene forelder. Før vedkommende kan flytte innenlands, må den andre forelder (samværsforelder) varsles før flytting. Tilsvarende må en samværsforelder varsle flytting. Kvinnesaksforeningen er enig i at flytting som berører forutsetningene for samværsforelderens samvær, må varsles før flytting og iverksettes slik at det er mulig å få avtalt en endret samværsordning.

NKF ser også at flytting til den forelder som barnet bor fast hos, vil kunne aktualisere spørsmål om barnet i stedet skal bo fast hos samværsforelder slik at barnet kan opprettholde tilknytningen til det miljøet hvor det er vokst opp såfremt samværsforelder er bosatt der. Etter NKFs syn vil barnets ønsker/barnets beste måtte være utslagsgivende for om barnet skal flytte med den forelder som vedkommende bor fast hos.

I høringsnotatet er skissert to alternative forslag. NKF kan godta at det innføres en meldeplikt ved flytting. Foreningen er imidlertid i tvil om det er nødvendig å ta inn i selve lovteksten at flytting åpner for at samværsforelder skal kunne reise sak om endring av fast bosted for barnet, og/ eller om samværet. Vedkommende har allerede slik adgang etter gjeldende lov, og det fremstår som unødvendig at dette skal fremgå uttrykkelig av lovteksten.

På den annen side vil Norsk Kvinnesaksforening på det sterkeste advare mot at det innføres en ordning tilsvarende den som gjelder for flytting utenlands med barnet for flytting innen Norge. Vi mener at dette vil innebære en svært alvorlig begrensning av den personlige friheten til den forelder som barnet bor fast hos. I mange tilfeller er slik flytting nødvendig for at vedkommende forelder skal kunne gjennomføre nødvendig utdanning, ta et arbeid som gjør det mulig for vedkommende å forsørge seg – eller for å komme i nærheten av sitt personlige nettverk.

Delt bosted etter samlivsbrudd

Innledningsvis vil vi henstille til departementet om i proposisjonen å gå nærmere inn på de forutsetninger som må være oppfylt for at et barn skal kunne bo fast hos begge sine foreldre. Det må således være et vilkår at delt bosted ikke medfører at barnet må flytte mellom to barnehaver eller skoler ved skifte av bostedsforelder. Dette er ikke til barnets beste. Tilsvarende bør kreves at foreldrene – så lenge barnet er mindre – bor så nær hverandre at barnet uten altfor omfattende transporter kan opprettholde kontakt med venner og fritidsaktiviteter. Hensynet til barnets beste fører således til at delt bosted vil forutsette at foreldrene bor i nærheten av hverandre. Denne forutsetningen kan være vanskelig å oppfylle i større byer hvor det kan være vanskelig for begge foreldre å få bolig i samme område. Dette er en grunn til at Norsk Kvinnesaksforening går mot departementets alternativ to.

Foreningen vil på den annen side kunne akseptere departementets forslag om å flytte frem delt bosted i bestemmelsen, forutsatt at departementet samtidig utarbeider klare retningslinjer for hva som kreves for at en delt bostedsordning skal anses å være til barnets beste.

Tiltak mot samværs sabotasje

Under denne overskriften behandles det som departementet kaller effektivisering av barnets rett til samvær med begge sine foreldre. Slik NKF ser dette, er hensikten med departementets forslag i første rekke å effektivisere samværsforelderens rett/adgang til samvær med sitt barn.

NKF har ikke merknader til innkreving av tvangsbøter legges til Statens Innkrevingsentral. På den annen side er foreningen uenig i forslaget om å innføre adgang til trekk i barnebidraget for å fremtvinge samvær. Vi viser til at dette er et beløp som samværsforelderens betaler som bidrag til barnets oppfostring, dvs. at det skal benyttes til å dekke barnets behov. Enten samværsnekt skyldes den forelder som barnet bor fast hos eller barnet selv, kan vi ikke se at det skal kunne føre til reduksjon av barnets levestandard.

Samværsnekt kan ha flere grunner, herunder at barnet – ofte med god grunn – motsetter seg samvær. Det vil neppe være til barnets beste, å fremtvinge samvær i slike situasjoner ved trekk i barnebidraget.

Dersom det er bostedsforelderens som vanskeliggjør samvær, vil trekk i barnebidraget egentlig fremstå som en avstraffelse av barnet.

På den annen side er foreningen enig i departementets forslag om å innføre sanksjoner for den forelder som ikke stiller opp til avtalt samvær.

Foreningen har heller ikke merknader til departementets forslag om å åpne for endringer i en samværsordning under tvangsinndrivelsesprosessen, herunder å oppnevne sakkyndig for å undersøke saken. Det bør likevel åpnes for at slike saker kan behandles av ordinær domstol som en prioritert sak.

For Norsk Kvinnesaksforening

Margunn Bjørnholt, leder

Kommentarer til regjeringens likestillingsmelding

Uttalelse fra Norsk Kvinnesaksforening om
Meld. ST. 7 (2015-2016) Likestilling i praksis – Like muligheter for kvinner og menn
Til Familie- og kulturkomiteen 01.12.15

Meldingen er omfattende og redegjør på flere punkter på en god måte for den kunnskap som foreligger om livsvilkårene for ulike grupper i det norske samfunnet med særlig vekt på fem områder, hvor det etter regjeringens syn er utfordringer før likestilling er oppnådd. Det understrekes i innledningen at regjeringen i arbeidet med likestilling særlig ønsker å sikre et manns- og et innvandrerperspektiv.

Likestilling er etter regjeringens syn en samfunnsverdi. Uttrykket likestilling ble opprinnelig benyttet i likestillingsloven av 1978 for å sørge for like vilkår for kvinner og menn. Slik Kvinnesaksforeningen ser det, svekker det meldingen at meldingen ikke inneholder noen redegjørelse for hva regjeringen forstår med begrepet «likestilling». Likestilling fremstår i meldingen som en samlebetegnelse for arbeidet med å forhindre diskriminering av personer som tilhører en eller flere grupper.

Det er ikke å komme bort fra at de to største gruppene er inndelingen i menn og kvinner. Tiltak for å sikre kvinner like muligheter og rettigheter som menn ble tidligere ansett som en prioritert samfunnsoppgave. Gitt at regjeringen nå mener at det er nødvendig å sikre likestilling ut fra et manns- og innvandrerperspektiv, etterlyser Kvinnesaksforeningen en analyse i meldingen av i hvilken grad kvinner i Norge i dag reelt sett har samme muligheter og rettigheter som menn eller har muligheter og rettigheter som går lenger enn de menn har, slik at mannsperspektivet er nødvendig. I denne sammenheng minner foreningen at Norge ved å ha ratifisert FNs kvinnekongresskonvensjon folkerettslig har forpliktet seg til å gjennomføre konvensjonens forpliktelser nasjonalt. Vi kan ikke se at det er tilstrekkelig at kvinnekongresskonvensjonen er gjort til norsk lov, se menneskerettsloven av 21. mai 1999 nr. 30 § 2 nr. 5. Ved motstrid mellom det som følger av konvensjonen og norsk lov har konvensjonen forrang. I lys av dette perspektivet er det,

ettersom konvensjonen omhandler kvinners stilling på de fleste livsområder, etter NKF syn påfallende at Norges forpliktelser etter konvensjonen bare er omtalt i stortingsmeldingens kapittel 7 som gjelder internasjonalt likestillingsarbeid. I tillegg finnes en henvisning i kapittel 8.2 under omtalen av likestillings- og diskrimineringsombudet. Dette blir særlig påfallende ettersom regjeringen nå arbeider med Norges neste offisielle rapport til kvinnekomiteen, se konvensjonens artikkel 18. Gitt den kritikk som tidligere norske rapporter har fått fra kvinnekomiteen er det etter NKF's syn påfallende at regjeringen ikke har benyttet meldingen til å vise hvordan man har fulgt opp komiteens ulike merknader.

Til kapittel 2 – Like muligheter for gutter og jenter

Kapitlet lister opp en lang rekke gode mål som antas å ha bred tilslutning, men NKF mangler redegjørelser for hvilke tiltak regjeringen mener bør benyttes for å nå målene. Vi etterlyser blant annet drøftelse av muligheten til å benytte kvotering som virkemiddel for å øke rekruttering.

Meldingen uttrykker bekymring for det store frafallet blant gutter i den videregående opplæringen. NKF er enig i at dette er bekymringsfullt, men stiller spørsmål om betydningen av dette for likestillingsarbeidet.

Innen høyere utdanning øker kvinneandelen i professorstillinger, men det er fremdeles langt frem, før det her er oppnådd balanse. Ved Universitetet i Oslo og enkelte bedrifter har man prøvd ut mentorordninger. NKF vil sterkt anbefale videreføring av dette virkemidlet.

Til kapittel 3 – Likestilling i arbeidslivet

Norsk Kvinnesaksforening er enig i regjeringens analyser og i opplysningene som gis om situasjonen for kvinner i arbeidslivet. Men også i dette kapitlet etterlyser vi forslag om konkrete tiltak for å endre situasjonen. NKF er ikke enig med regjeringen i at de vedtatte endringene i arbeidsmiljøloven – etter forslag fra sittende regjering –, reduksjonene i støtten til enslige forsørgere og til barnetilsyn, er tiltak som fremmer flere arbeidsplasser og heltidsstillinger.

NKF er enig i at prosjektet «jobbsjansen» har vært et vellykket tiltak for å få hjemmeværende innvandrerkvinner i arbeid, og i at det bør fortsette. Vi ser ikke bort at det kan få enda større betydning fremover pga. det store antallet flyktningskvinner som kommer til Norge.

At arbeidsmarkedet i Norge fremdeles er kjønnsdelt er godt dokumentert i meldingen. For å snu dette mener Kvinnesaksforeningen at det kreves vesentlig mer omfattende tiltak enn de som skisseres i meldingen. Blant annet understreker foreningen nødvendigheten av at flere av de tradisjonelle kvinneyrkene, særlig innen omsorgssektoren, blir bedre avlønnet. I denne sammenheng etterlyser vi også en drøftelse av forslaget om en likelønnsrett i NOU'en om Politikk for likestilling (2012). NKF etterlyser videre regjeringens kommentarer til forslaget i samme utredning om en trepartsavtale om likestilling i arbeidslivet. Endelig krever foreningen vurdert om virkemidler som lovfesting av retten til heltidsstilling og kortere arbeidstid, vil innebære økt likestilling mellom kvinner og menn.

Til Kapittel 4 – Vern mot vold og overgrep

Kapitlet gir en god redegjørelse for de hjelpetiltak som finnes. NKF viser til at det i innledningen blir pekt på at «jenter og gutter som eksponeres for vold i ung alder, er betydelig mer utsatt for vold og overgrep i voksenlivet», noe vi her er enig i. Vi er likevel forundret over at dette ikke blir fulgt opp med forslag til konkrete tiltak for å hindre en slik utvikling. I denne forbindelse krever vi at politi og påtalemyndighet pålegges å ta et mer aktivt ansvar for vold i familien og også ellers.

Det fremgår gjentatt ganger at ofre for vold og overgrep i all hovedsak er kvinner. Men når det gjelder tiltak for å redusere dette omtales menn og kvinner på lik linje. Etter vårt syn taler dette for en diskriminerende fordeling av penger og ressurser i forhold til reelle behov. Vi har også festet oss ved at tilbud skal rettes mot den som utøver volden, den som er utsatt for volden, barna og familiene som helhet uten å beskrive hvorledes vold skal forhindres og ofrene beskyttes. Vi krever også at gutter og menn læres opp til å vise respekt for kvinners selvstendighet – og integriteten til kvinnekroppen.

Regjeringen tar sikte på å få gjennomført en studie som skal identifisere effektive forebyggende tiltak i arbeidet med vold i nære relasjoner, se avsnitt 4.1.2 in fine. Kvinnesaksforeningen peker i den forbindelse på at det kan by på metodiske vansker å identifisere hvilke tiltak som faktisk virker forebyggende.

Vi er enig i utsagnet i punkt 4.2.2 om at det er en menneskerett å kunne velge sin livspartner, men etterlyser forslag om tiltak som kan formidle denne kunnskapen til yngre mennesker, og til de som har kommet hit i nyere tid.

I stortingsmeldingen drøftes endring av lovverket i tilknytning til tvangsekteskap og barneekteskap, men ikke vedrørende polygami. Dette er et økende problem for minoritetskvinner fra enkelte regioner.

I tilknytning til avsnittet om innsats mot voldtekt, foreslår vi at sporsikring innføres som en fast rutine, jf. redegjørelsen nederst på side 77 annen spalte. Det er ikke akseptabelt at et slikt tiltak ikke blir innført fordi det er uavklart hvem som har det økonomiske ansvaret.

Kapittel 5 – God helse for kvinner og menn

NKF vil understreke at det for å møte fremtidens helseutfordringer er nødvendig med et kjønnsperspektiv på de eldres helse i forskning, sykdomsforebyggende arbeid, omsorg og rehabilitering og i behandlingen av sykdom hos eldre.

Kunnskapen om legemidlers ulike effekt for kvinner og menn er fremdeles begrenset. På dette området er det påkrevd med økt forskning.

Kvinnesaksforeningen vil understreke at det er registrert en økning av fødselsdepresjon blant mødre. Vi ser ikke bort fra at dette delvis skyldes at tiden på sykehuset etter fødselen nå er minimal. Sammenhengen her må undersøkes og om det viser seg at det er en sammenheng må liggetiden økes.

Kapittel 6 – Flere kvinner i næringslivet

Også dette kapitlet inneholder omfattende og gode redegjørelser for utviklingen, men også her mangler det etter NKFs syn forslag til virkemidler for å påskynde utviklingen. Det eneste vi har klart å finne er et måleinstrument for overvåke utviklingen.

Etter vårt syn, har reglene om representasjon av begge kjønn i ASA styrene vært vellykket. Vi reiser derfor spørsmål om tiden ikke nå er inne for å drøfte innføring av et tilsvarende krav til sammensetning av styrene i aksjeselskaper av en viss størrelse.

Vi mener også at meldingen burde ha drøftet spørsmålet om regjeringen i selskap hvor staten eier 100 eller 66.7 % av aksjene burde pålegges i større grad å arbeide for kvinner i lederstillingene.

For Norsk Kvinnesaksforening

Margunn Bjørnholt
leder

Utkast til endringer i barneloven om å oppheve tidsfristene for å reise sak om endring av farskap

Uttalelse fra Norsk Kvinnesaksforening

Til Barne-, likestillings og inkluderingsdepartementet 16.12.15

Norsk Kvinnesaksforening (NKF) viser til departementets brev av 5. november 2015 (ref. 15/3574) og har følgende kommentar til forslaget om å oppheve tidsfristene i barnelovens § 6 for når sak om endring av farskap kan reises.

Gjeldende lovregulering ble vedtatt i 2013 og innebar gjeninnføring av en frist på ett år for foreldrene og tredjemann som mener at han er far til et barn, til å reise søksmål om endring av farskap. Fristen begynner å løpe fra det tidspunkt vedkommende ble kjent med opplysninger som kan tilsi endring av farskapet.

Det var strid om gjeninnføringen av en slik ettårsfrist, og begrunnelsen til mindretallet i stortingskomiteen for å opprettholde det som hadde vært gjeldende rett siden avskaffelsen av tidsfristene i 2003, er omfattende sitert i høringsnotatet.

Gjeninnføringen av tidsfristen i 2013 bygget på forslag i NOU 2009: 5 «Farskap og annen morskap – Fastsettelse og endring av foreldreskap». Bakgrunnen for framlegget var at utvalget mente at barnets behov for stabile rammer tilsa at det burde være en tidsmessig avgrensning i adgangen for alle andre enn barnet selv til å anlegge sak om endring av farskap. I Prop. 105 L (2012-2013) uttalte departementet i avsnitt 5.1.4 at det «styrker barneperspektivet i barneloven at det gjeninnføres tidsfrister for mor, far og påstått far om å reise sak om endring av farskap». Departementet har åpenbart skiftet synspunkt på hva som er til barnets beste. I høringsnotatet heter det at hensynet til barnets beste «i disse saker vil være å få avklart usikkerheten omkring farskap, når det foreligger en slik uttalt tvil». I avsnittet foran innrømmer departementet likevel at det er vanskelig å fastslå hva som er til barnets beste i det enkelte tilfelle», men departementet gir uttrykk for at «sannheten vil ofte være frigjørende og positiv over tid, både for voksne og barn».

Slik Kvinnesaksforeningen ser det, mangler det i dag forskningsmessig grunnlag for å si hva som vil være til det enkelte barns eller til barns beste. Vi etterlyser empirisk forskning som grunnlag for slike uttalelser. Dersom det er til det enkelte barns beste å få brakt en usikkerhet om farskapet ut av verden, vil barnet alltid ha muligheten til å reise søksmål.

Twisteloven setter i § 31-6 en frist på seks måneder for å begjære gjenåpning. Fristen løper fra det tidspunktet «parten ble kjent med det forhold begjæringen bygger på, eller burde ha skaffet seg kunnskap om dette». Det gir grunnlag for å hevde at gjeldende § 6 annet ledd, som åpner for søksmål innen ett år etter at vedkommende ble kjent med opplysninger om at en annen kunne være far til barnet, burde være tilstrekkelig romslig. Det er grunn til å spørre hvorfor et slikt endringssøksmål utsettes. Gitt at det her ikke er tale om DNA-bevis, er det mye som taler for at en eventuell tvil bør føre til søksmål så snart som mulig etter at vedkommende er blitt kjent med de nye omstendighetene. I denne sammenheng vil NKF peke på at hensynet til barnemoren også tilsier en frist for hvor lenge det skal være mulig å vente med å reise endringssak.

Å vinne klarhet om det rent biologiske farskap kan være viktig, men NKF mener at det ikke må føre til at betydningen av det sosiale farskapet blir undervurdert. Etter Kvinnesaksforeningens syn bør den foreslåtte endringen av barneloven § 6 utsettes til det foreligger et bedre fundert grunnlag for å hevde hva som vil være til beste for barn flest. I denne sammenheng vises til opplysningene i høringsnotatet om rettstilstanden i de andre nordiske landene.

For Norsk Kvinnesaksforening

Margunn Bjørnholt
leder